

Utorak, 27. januar 2004.
Svedok Rejno Tunens (Reynaud J. M. Theunens)
Otvorena sednica
Optuženi je pristupio Sudu
Početak u 9.06 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Najs (Nice). Šta mislite koliko će još vremena da vam treba.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Nadam se još pola sata. Dakle, do sada smo čitali iz vašeg sažetka i to u glavnom u vezi sa delom izveštaja koji se odnosi na Bosnu. Da li bosanski izveštaj počinje pasusom o podršci JNA, odbrambenim strukturama bosanskih Srba, a zatim govorite o transformaciji JNA u VJ i VRS?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Da, to je tačno. To počinje u paragrafu 15 sažetka.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro, sažetak smo pogledali još juče, a sada ću odmah da vas dovedem do trećeg dela vašeg izveštaja, budući da prva dva dela govore sami za sebe. Znači, treći deo odnosi se na pomaganje Vojske Jugoslavije Vojsci Republike Srpske i sada bismo trebali da pogledamo stranu 18, ne, 21. Ipak, prvo da pogledamo stranu 18.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Da. Od strane 18 nadalje u izveštaju se govori o operativnoj podršci. To znači učestvovanje borbenih jedinica Vojske Jugoslavije na teritoriji Bosne i Hercegovine nakon formalnog povlačenja JNA u maju 1992. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Na strani 21, paragraf 44, tu se konkretno spominje ratni plen koji bismo trebali malo detaljnije da pogledamo.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Tako je. Sada imamo i jedan dokazni predmet, možda biste to želeli da pogledate ili da samo prokomentarišem.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dokazni predmet je ...

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Izvinjavam se, u stvari, on se ne nalazi na listi, tako da ću samo da komentarišem sam izveštaj. Ovde govorimo o dokumentu koji je već uvršten u spis, uvrstio ga je jedan drugi svedok. Dokument dolazi iz MUP-a Bajina Bašta, to znači na granici Srbije i Bosne i Hercegovine i tim dokumentom omogućava se prevoz ratnog plena. Ratni plen sam po sebi nije važan, međutim u ovom se dokumentu spominje sporazum sa generalom Miletom Mrkšićem, komadantom Tačkitičke grupe 1 Vojske Jugoslavije. Upotreba izraza "ratni plen" indicira da su neke jedinice koje su učestvovalе u vojnim operacijama i da su te vojne operacije bile sa druge strane granice, dakle u Bosni i Hercegovini, jer obično vojska ne uzima ratni plen sa teritorije koju kontroliše.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo dalje. Pasmus u kome se govori o operacijama u okolini Sarajeva. To je poglavlje o Sarajevu, potpoglavlje o operacijama van Sarajeva. Pogledajmo sada stranicu 26, paragraf 57. To je pri dnu strane. Da, pancir ...

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Da, strana 26.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dakle ovde se govori o panciru. Objasnite nam molim vas i prokomentarišite to?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: U izveštaju smo poklonili posebnu pažnju, barem u delu o Bosni i Hercegovini, operacijama oko Sarajeva, uzimajući u obzir važnost tih operacija i uticaj te situacije na opštu situaciju u Bosni i Hercegovini tokom sukoba. U ovom konkretnom pasusu govori se o jednoj operaciji tokom koje je, prema dokumentu koji imamo, a koji je došao iz Sarajevsko-romanijskog korpusa, došlo do učestvovanja 120 specijalaca iz Vojske Jugoslavije. Obično kad se kaže "specijalci" misli se na specijalne snage. Na osnovu naše analize drugih vojnih dokumenta, uključujući borbena naređanja Vojske Jugoslavije, ti su ljudi najverovatnije bili pripadnici Korpusa specijalnih snaga Vojske Jugoslavije, što znači da su pripadali jednoj od tri glavne jedinice specijalnih snaga, Gardijskoj brigadi, 63. padobranoskoj brigadi ili 72. udarnoj jurišnoj brigadi. U Korpusu specijalnih snaga postoji jedna oklopna brigada, međutim uzevši u obzir prirodu operacije oko Sarajeva, spominje se korišćenje helikopteri koji najverovatnije nisu pripadali oklopnoj jedinici.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dve strane nakon toga govorite o operacijama u zapadnoj Bosni i Hercegovini, u paragrafu 63, to je, čini mi se, pri dnu strane 28 i pri vrhu strane 29. Recite nam nešto o paragrafu 63?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: U vezi sa tim imamo jedan dokazni predmet na našem popisu, to je dokazni predmet B15, ne znam da li sada imamo vremena da ga pogledamo ili da ga samo komentarišem.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Prvo ga prokomentarišite, pa ćemo da ga pogledamo.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Operacije u zapadnoj Bosni i Hercegovini vezane su za postojanje Autonomne Pokrajine Zapadna Bosna na čijem čelu je bio Fikret Abdić. Ta je pokrajina stvorena u septembru 1993. godine, kada se otepcila od sarajevskih snaga, odnosno snaga koje su bile pod kontrolom Sarajeva. Interesanto je da se primeti da je ta pokrajina locirana u blizini Hrvatske. U ovom slučaju na granici sa Hrvatskom i to na onom delu koji se graničio sa Republikom Srpskom Krajinom. Na početku ta tvorevina nije imala svoje oružane snage, nego su se one razvile kroz podršku Srpske vojske Krajine i Vojske Republike Srpske. Isto se u ovom dokaznom predmetu B5050 govori o saradnji sa Vojskom Jugoslavije, o sporazumima sa Vojskom Jugoslavije, o pripremi operacija protiv Petog korpusa, snaga pod kontrolom bosanske vlade.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Molim da sada taj dokazni predmet broj 15 stavimo na grafoskop. Budite veoma kratki, gospodine Tunens i prokomentarišite ovaj dokument.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Ovde vidimo da je dokument došao iz Glavnog štaba Vojske Republike Srpske. Datiran je na 2. jul 1994. godine. U paragrafu 2 spominje se sporazum između Vojske Jugoslavije, znači VJ, vojske Republike Srpske, VRS i Srpske vojske Krajine koja je poznata od skraćeni-
com SVK. Zatim na drugoj strani prevoda, paragraf se nastavlja i spominje snage Autonomne Pokrajine Zapadna Bosna. Kasnije u dokumentu spominje se i sastanak, odnosno dva reda niže, dakle spominju se dva sastanka između ranije navedenih snaga u Vojniću. Vojnić se nalazi u UN (United Nations) sektoru "Sever", znači na teritoriji pod kontrolom Republike Srpske Krajine, odmah severno od Bihaća, odnosno te enklave u Bosni i Hercegovini.

SUDIJA KVON: Da li je to tabulator 15, vi ste rekli B5050?

SVEDOK TUNENS: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U dokumentu ne samo da se spominje sporazum nego se identifikuju sastanci, mesta na kojima su se sastanci održali i na tim sastancima je taj sporazm i dogovoren?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Da, to samo pokazuje organizovanu prirodu podrške, ne radi se o nekoj spontanoj inicijativi. To je sve pripremano na štapskim sastancima i dobro je planirano.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo sada na stranu 29 vašeg izveštaja. Molim da se to stavi na grafoskop. Ne znam da li želite nešto da dodate ovome šta stoji u paragrafu 65, o "Pauku". Mi sada sve više slušamo, čujemo i saznajemo o tom "Pauku". Da li želite nešto da kažete?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Dokumenti koji se spominju u ovom paragrafu sastoje se od operativnog dnevnika i drugih dokumenta, službenih dokumenta koji pokazuju učešće zvaničnika i osoblja Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije. Kao što je ranije spomenuto, spominje se da je, barem u fazi planiranja, učestvovala i Vojska Jugoslavije. Parada 28. juna 1995. godine, vrlo kratko ću to da obradim, čini mi se da je već spomenuta na Sudu, Radilo se tu, manje-više, o promocijskoj paradi za generala Mileta Mrkšića koji je 18. maja iz Vojske Jugoslavije dodeljen Srpskoj vojsci Krajine, a kako bi zamenio Milana Čeleketića na mestu načelnika štaba. Na toj paradi učestvovalo je i više osoba iz Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, a ima i oficira VJ.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vaš izveštaj o Bosni na strani 34, u paragrafu 80, govori o kadrovskoj podršci, a na strani 36, negde na sredini stoji nešto šta, čini mi se, vi želite da prokomentarišete?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Na početku, a sada kada kažem "na početku", govorim o vremenu pre formalnog povlačenja JNA iz Bosne i Hercegovine u maju 1992. godine. Dakle između toga vremena i novembra 1993. godine, novembar 1993. godine je važan, jer je tada formiran 30. kadrovski centar pri Generalštabu Vojske Jugoslavije. U tom periodu je bilo problema sa statusom pripadnika JNA, odnosno Vojske Jugoslavije, odnosno bivših pripadnika JNA i VRS i njihovog statusa u VRS. Uglavom se tu radilo o finansijskom statusu, a bilo je i pitanje vezanih za državljanstvo. Tu imamo jedan dokumenat u kome se govori o takvim problemima.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo sada na stranu 45, na pasus o pozadinskoj, odnosno logističkoj podršci, paragraf 99. Tom je paragrafu naslov "Nastavak političke podrške Vojske Jugoslavije Vojsci Republike Srpske". U trećem redu spominje se "Izvor". Recite mi nešto o tome.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: U izveštaju govorimo o nizu dokumenata vezanih za plan "Izvor". Plan "Izvor" bio je plan snabdevanja Vojske Republike Srpske, dogovoren između relevantnih delova Glavnog štaba VRS i njegovog pandama u Vojsci Jugoslavije. Tačno je da je VRS poput dugih zaraćenih frakcija u Bosni i Hercegovini dobijala velike količine municije i goriva, odnosno prvo ih je imala od JNA, a nakon što se JNA povukla. Uzevši u obzir intenzitet vojnih operacija, pogotovo na početku sukoba došlo je do očite potrebe za nastavkom snabdevanja. I to snabdevanje moglo je da dođe samo iz Savezne Republike Jugoslavije. Plan "Izvor" je plan za koji znamo i to je plan kojim je organizovano masovno snabdevanje u konkretnom slučaju municijom. Kasnije u ovom paragrafu se spominje 225 tona municije, kaže da će 225 tona još da dođe.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Na poslednjoj strani 54, glava o vojno-industrijskoj podršci, paragraf 121. Recite nam nešto o paragrafu 121?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Kratko rečeno, u ovom paragrafu govori se o saradnji "Unis Pretis", koja se nalazila u Sarajevu, a bila pod kontrolom VRS i vojne industrije Savezne Republike Jugoslavije. U ovom paragrafu govorimo o testiranju municije na strelištu, odnosno ispitnom poligonu u Saveznoj Republici Jugoslaviji. Kasnije u ovoj glavi, ako pogledate druge paragrafe, vidjećete da se takođe govori o kontaktima "Unis Pretisa" i "Zinvoja". "Zinvoj" je bila zajednica industrije i opreme vojnog naoružanja Jugoslavije. Ovde je važno da spomeneno da je u Saveznoj Republici Jugoslaviji proizvodnja vojne opreme bila pod nadležnošću Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu. Može da se pretpostavi da je slična hijerarhijska struktura postojala i u Saveznoj Republici Jugoslaviji, kao što je ranije postojala u SFRJ. Prema tome, Ministarstvo odbrane imalo je kontrolu nad proizvodnjom i prometom municije i naoružanja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: To su sva moja pitanja o sadržaju vaših izveštaja. Sada, ako pogledate indeks u kome se identifikuju 18 dokaznih predmeta ... Treba mi još, možda, pet minuta, ne više. Mislim da bismo sada, pošto smo govorili o 30. i 40. kadrovskom centu, trebali da na grafoskop stavimo tabulator 8. Vi ste taj dokument spomenuli. Sada možemo da vidimo taj

dokumenat. Dokument datira 15. novembra 1993. godina, kaže se da na osnovu naređenja predsednika Savezne Republike Jugoslavije od 10. novembra, naređuje se stvaranje 30. kadrovskog centra Vojske Jugoslavije i tako dalje. Prokomentarišete nam, molim vas, ovo i recite nam šta su ti kadrovski centri bili?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Ovim naređenjem stovren je 30. kadrovski centar koji je bio zadužen za osoblje Vojske Jugoslavije koje je služilo u Vojski Republike Srpske. Tu se spominje i 40. kadrovski centar koji je bio nadležan za osoblje Vojske Jugoslavije koje je služilo u Srpskoj vojsci Krajine. Dakle, svrha toga bila je da se reguliše situacija koja je već postojala, budući da su ti ljudi već služili u VRS, odnosno SVK. Prema tome, postojala je velika potreba, ne bih rekao da se to legalizuje, nego da se reguliše, kako bi se spoljnom svetu stvorila slika da ti ljudi ne služe u inostranstvu, jer kao što smo videli juče, na primer Milan Čeleketić bio je na čelu Okučanskog korpusa u Zapadnoj Slavoniji i on je formalno pripadao 40. kadrovskom centru. 40. kadrovski centar vodio je administraciju za te ljude. Oni su imali dokumentaciju gde ti ljudi služe, a kako bi oni mogli da budu plaćeni, ne samo za vreme koje provode tamo, nego da im se računa radni staž i druge beneficije, kako bi to moglo da se uzme u obzir.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li znate šta su bili ti 30. i 40. kadrovski centri? Da li su to bili centri ili sobe, kancelarije ili ne znate?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Ja bih to smatrao jednim odeljenjem kadrovske službe, jer imali ste, na primer, odeljenje koje se bavilo evidencijom radnog staža, imate odeljenje koje se bavilo prekomandama, a sada da li se radilo o jednoj kancelariji ili više, stvari su bile dobro organizovane, postojali su štampači i vidimo da se tačno vodila evidencija svih ljudi koji su služili u inostranstvu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ako sada pogledamo indeks i preskočimo ono šta možemo da preskočimo da bismo uštedeli vreme, recite nam da li želite nešto da nam kažete o dokaznom predmetu broj 9, osim onoga šta tu piše?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, mislim da smo o tome govorili još juče. Ovde se govori o povlačenju JNA iz Hrvatske, odnosno iz RSK u skladu sa Vensovim planom (Vance Plan). To znači da se spremaju procedure i postupci za primopredaju opreme, infrastrukture Teritorijalnoj odbrani RSK, a koja je kasnije postala Srpska vojska Krajine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu, onda nam to ne treba na grafoskopu. Idemo dalje. Dokazni predmet 10, tabulator 10, to je Stojanovićev dokument. Da li nešto želite da dodate?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Mislim da je sažetak jasan kao i citati u samom izveštaju. To je predlog Vladimira Stojanovića koji je u to vreme bio general-potpukovnik iz Prve vojne oblasti. On predlaže da se vojna oprema koja se više ne koristi u Vojski Jugoslavije, u ovom konkretnom slučaju tenkovi, preda Teritorijalnoj odbrani Srbije i Teritorijalnoj odbrani Istočne Slavonije. Znači to je Teritorijalna odbrana Republike Srpske Krajine u Hrvatskoj. Iz ovog dokumenta ne vidi se da li je to naređenje sprovedeno. Ako se oslonim na sva svoja dosadašnja iskustva, mogu da kažem da znam iz vremena koje sam proveo radeći za UNPROFOR (United Nations Protection Force) da su ti tenkovi zaista bili u Istočnoj Slavoniji.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Tabulator 11. Možete li da nam kažete nešto osim onoga šta stoji u indeksu?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, mislim da smo juče o tome govorili. Ovde je relevantan deo potpis primaoca ovog dokumenta. Dakle govorili smo o tome da prema dokumentima koje mi imamo na raspolaganju posle novembra 1993. godine, redovni borbeni izveštaj Srpske vojske Krajine slati su predsedniku Republike Srbije i načelniku Generalštaba Vojske Jugoslavije. Vrlo često ti dokumenti sadrže ne samo opis vojne situacije, što je normalno za vojne izveštaje, nego i informacije koje su relevantne za Srbiju, odnosno Saveznu Republiku Jugoslaviju, a tiču se materijalne, logističke podrške i osoblja koje dolazi iz Jugoslavije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tabulator 12, možete li da kažete nešto više od onoga šta stoji u vašem izveštaju?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Ne, časni Sude. U izveštaju imamo mehanizme za kordinaciju zadataka između SVK, VJ i VRS. Na osnovu dokumenta koje mi imamo, znamo da su ti mehanizmi uspostavljeni posle novembra 1993. godine. U samom izveštaju citira se nekoliko dokumenta koji se odnose na godinu 1994. Svi ti dokumenti došli su iz Srpske vojske Krajine, ali može da se pretpostavi da je isti način kordinacije postojao i u VRS.

SUDIJA KVON: Mislim da Pretresno veće nije dobilo prevod ovog dokumenta na engleski.

SUDIJA MEJ: Imamo pogrešnu verziju koja nije na engleskom.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ja ću onda zasada da povučem taj dokument. Svedok je ispričao o njemu šta je imao. Sada tabulator 13 ovo je izveštaj Hjuman rajts voča (Human Rights Watch) iz Helsinkija (Helsinki), o ratnim zločinima u bivšoj Jugoslaviji. Šta imate da kažete?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Samo to da je ovaj izveštaj pripremljen 1995. godine i da on daje pregled na osnovu informacija koje je posedovao Human Rights Watch o ratnim zločinima i o tome da li su oni procesuirani u bivšoj Jugoslaviji. Ja sam se usredio na suđenja u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mi smo već čuli od drugih ljudi, tih koji su sastavili taj izveštaj, kakvi su bili ti postupci. Sada tabulator 14. To je naredba Sarajevsko-romanijskog korpusa i njihove komande za izvršavanje operacija oko Sarajeva. Spominje se pojačanje, uključujući i snage MUP-a i specijalne snage Vojske Jugoslavije. Mislim da ste to već spomenuli?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Da. Ovde se spominju specijalne snage Vojske Jugoslavije u sredini prvog pasusa. Dakle, to je dokument komande Sarajevsko-romaniskog korpusa. To je jedinica VRS koja je tamo delovala.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tabulator 16, zato što smo 15 već pogledali jutros. To je deo uputstava za delovanje u Vojsci Republike Srpske. U čemu je značaj ovoga?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Pa, značaj ovoga, je u tome što se ovde opisuje scenario mogućeg razvoja događaja u bivšoj Jugoslaviji. O oveme se govori u izveštaju. Scenario je taj da bi Hrvatska napala Republiku Srpsku Krajinu, umešao bi se NATO i onda, kao što se kaže u ovoj direktivi koju je sastavio Glavni štab Vojske Republike Srpske, govori se kakva bi bila reakcija Vojske Republike Srpske. Ono što je najinteresantnije, a što se ovde spominje, ne u glavnom tekstu, već u dodacima, spominje se vazдушna podrška i podrška inženjerije i tu se spominje Vojska Jugoslavije. Dakle, ovaj dokument govori o tome da je vršeno planiranje u Glavnom štabu Vojske Republike Srpske s tim da se u tom planiranju računa i na snage Vojske Jugoslavije. Ovaj scenario nije nikad sproveden, ali ovo pokazuje da je, dakle, bilo ozbiljnog planiranja koje je podrazumevalo i ove druge učesnike u takvoj operaciji.

SUDIJA KVON: Da li biste mi dali primer gde se spominje Vojske Jugoslavije u ovom dokumentu?

SVEDOK TUNENS: Morali bismo detaljno da pogledamo dokument. Dakle bilo bi zgodno, ako bi se stavili delovi izveštaja na grafoskop, da bih mogao da se poslužim time.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ovo je, dakle, samo deo dokumenta, a prilozi se nalaze u različitim delovima. Prema tome, trebalo bi da vam se sve to dostavi.

SUDIJA KVON: Možda možete u dodatnom ispitivanju da se vratite na ovo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da. Možda bi svedok mogao da nađe materijal tokom pauze tako da bismo se onda vratili na to. Gospodine Tunens, sada, molim vas, da se osvrnemo ukratko na tabulator 17. To je pismo gde se spominju problemi sa proizvodnjom municije. To je iz aprila 1994. godine. U čemu je značaj ovoga?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Ovo je jedan od primera saradnje u području proizvodnje oružija, odnosno municije u objektima koji se nalaze pod kontrolom VRS ili na teritoriji ... Dakle sličnih objekata koji se nalaze u Srbiji. U prvom pasusu se spominju granate od 120 milimetara i zatim se spominje fabrika u Valjevu, a to se nalazi u Republici Srbiji.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Juče je sudija Robinson (Robinson) postavio pitanje i uzimajući u obzir i onaj zahtev koji je imao sudija Mej (May) da se vreme koristi na najefikasniji način, da li ste vi pronašli još tri dodatna dokumenta koja bi bila od koristi u vezi sa onim šta je pitao sudija Robinson?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Da, jesam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li su to ti dokumenti koji se vide u tabulatorima 19, 20 i 21? Možemo da stavimo prvo tabulator 19 na grafoskop. Original je na ćirilici i to je navodno izveštaj o paravojnim jedinicama, ali dokument nije sasvim jasan u pogledu toga ko ga je sastavio, odakle potiče i tako dalje. Recite nam nešto o tome?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Pa pre nego što pređemo na ovaj dokument hteo bih da naglasim da je analiza ovog pitanja prilično složena, zato što, juče smo već o tome govorili, da su bile stranačke grupe, da su bili dobrovoljci, da su bili paravojne jedinici i, dakle, svi su ovi termini međusobno prepliću i prilično je opasno zasnivati zaključke samo na jednom dokumentu. Mi nemamo sasvim jasnu predstavu o tome koji je izvor za ovaj dokument, ali kada ga pročitamo, vidimo da je to izveštaj koji su sastavili organi bezbednosti JNA ili Uprava bezbednosti JNA. U prvom pasusu se ovde spominju veze između određenih jedinica, ovde se zovu "paravojne grupe" i određenih struktura u Republici Srbiji. Kada se pregleda ceo dokument vidi se da se spominju razne grupe, formacije koje se nekad zovu "dobrovoljci", nekad "paravojska". Paravojska, dakle, imate nezakonite konotacije i to su, dakle, grupe i ljudi koji se spominju u ovom dokumentu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. To ćemo da pročitamo, a sada tabulator 20. To je dokument od 19. oktobra 1991. godine. Potpisao ga je general-major Babić.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Da, tako je. To je dokument koji je sastavljan na osnovu informacija dobijenih od organa bezbednosti Prve vojne oblasti. I tu se opisuje situacija u Istočnoj Slavoniji, konkretno situacija sa Srpskom dobrovoljačkom gardom i njihovim centrom za obuku u Erdutu. Dakle ovo je informacija koja je sastavljena zahvaljujući izvoru koji je, prema ovom izveštaju, bio u kontaktu sa Arkanom i prikupio je podatke na osnovu tih kontakata. Ovde vidimo, u ovom pasusu koji se vidi na grafoskopu, dakle prema tim informacijama koje je prikupio organ bezbednosti, Arkan je sakupio ili je dobio municiju, eksploziv i bombe od MUP-a Srbije i Arkan je takođe bio uključen u raspodelu ove municije, oružja srpskoj Teritorijalnoj odbrani u tom području.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I, konačno, tabulator 21 je ratni dnevnik majora Gojkovića i Trifunovića.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Ovo je ratni dnevnik Gardijske brigade koja je takođe poznata kao Prva gardijska motorizovana brigada i ovo se odnosi na vreme kada je ta brigada učestvovala u akcijama oko Vukovara. Ove dve osobe, Gojković i Trifunović, su bili dežurni oficiri i ovo je zvanični vojni dnevnik gde se nalaze sve relevantne informacije koja se tiče dejstava te jedinice, u ovom slučaju je to Gardijska brigada, a koja je bila aktivna u Vukovaru i oko Vukovara. Podaci koji se ovde nalaze se tiču tih akcija, operacija

koje izvršava Gardijska brigada, naređenja koje dobija, naređenja koje ona izdaje i tiče se drugih događaja koji su se smatrali relevantnim.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koliko ima ukupno strana?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Moram da proverim, jer ne znam to napamet. To bi trebalo da se nalazi na engleskoj strani ERNLO100531.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: To je strana 36 pri dnu.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: U odnosu na ono pitanje koje je postavio sudija Robinson, rekao bih da je interesantno ono šta je uneto pri dnu te strane. To je nešto što je upisano u 10.30, 6. novembra, komandant borbenog odreda ili jurišnog odreda. Tu se kaže da je Gardijska brigada i druge snage koje su bile uključene u operacije oko Vukovara, bile organizovane na sledeći način: imale su dve operativne grupe, severnu operativnu grupu i južnu, a operativna grupa "Jug" je imala jurišne odrede i ovi jurišni odredi su imali pod sobom jurišne grupe. Jurišni odred je formiran na bazi bataljona Gardijske brigade. Bilo je različitih bataljona i različitih jurišnih odreda koji su bili ojačani drugim jedinicama JNA i srpskom Teritorijalnom odbranom i dobrovoljcima, kao što smo juče objašnjavali. Dakle, ovo šta je ovde upisano se tiče toga i interesantno je zbog toga što je komandant Prvog jurišnog odreda, dakle to je komandant Prve gardijske brigade imao problem sa nekim snagama koje su bile u borbi i onda se dalje kaže da je došlo do nesporazuma između dobrovoljačkih jedinica, a to su šešeljevci i pripadnici Teritorijalne odbrane i onda u ovom poslednjem stupcu vidimo da se spominje ovaj problem i kaže se da komandant jurišnog odreda "Jug", a to je pukovnik Mrkšić, izdaje naređenje komadantu jurišnog odreda da pozove te oficire koji su bili u to umešani i da reši problem. To znači da su pod komandom JNA tokom ovih operacija u Vukovaru bile ove jedinice, jedinice dobrovoljaca, to su, dakle, šešeljevci. Juče smo rekli da je jedna od ovih jedinica bio Leva supoderica i isto tako su bile i jedinice Teritorijalne odbrane. Dakle u Vukovaru je postojala jedna bliska veza između lokalne srpske Teritorijalne odbrane i grupa koje su se nazivale šešeljevcima, ali ono što je najvažnije da su svi oni dejstvovali pod jedinstvenom komandom JNA.

SUDIJA ROBINSON: Pripadnici Teritorijalne odbrane, da li su se oni smatrali dobrovoljcima?

SVEDOK TUNENS: Teoretski gledano, ne, časni Sude. Teoretski gledano, Teritorijalna odbrana je bila jedna od komponenti JNA.

SUDIJA ROBINSON: Da, tako sam i ja to shvatio. Došlo je do nesporazuma između šešeljevaca koje mi nazivamo "dobrovoljcima" i pripadnicima Teritorijalne odbrane koje su deo formalne strukture.

SVEDOK TUNENS: Časni Sude, ja sam pokušao da objasnim da je Teritorijalna odbrana bila jedan od zvaničnih komponenata snaga JNA. Tako je stajalo u Ustavu iz 1974. godine i u Zakonu o opštenarodnoj odbrani iz 1982. godine. Kada je izbio sukob u Hrvatskoj, trebalo je da spomenem nešto ranije, Teritorijalna odbrana je bila organizovana na nivou republika. Dakle postojala je u Hrvatskoj, Srbiji i drugim republikama SFRJ, a JNA je bila savezna institucija. Dakle, kad je izbio sukob u Hrvatskoj, to je prvo bio sukob između Hrvata i Srba, onda se Teritorijalna odbrana Hrvatske podelila u tom smislu da su u nekim delovima gde je postojala srpska većina, Srbi formirali svoju organizaciju, a u drugim delovima su Hrvati formirali svoju. Dakle onda se stvorila jedna faktička situacija u kojoj je ova srpska Teritorijalna odbrana, u stvari, bila lokalna srpska snaga koja nije postojala u lokalnom okviru. Ova lokalna Teritorijalna odbrana je bila lojalna SFRJ i saradivala je sa JNA. Pored toga su postojale i ove dobrovoljačke jedinice. Ove dobrovoljačke jedinice su bile vezane za neke političke stranke u Srbiji, pored toga je bilo i nekih drugih nezvaničnih formacija, kao što su bile ove Arkanove jedinice, a juče smo rekli da postoje indicije koje ukazuju na to, a sve je to zasnovano na informaciji prikupljenoj od strane organa bezbednosti JNA, da su ove snage bile usko povezane sa Ministarstvom unutrašnjih poslova Srbije, dakle, MUP-om i zbog ove pravne situacije koja je postojala u SFRJ, po zakonu iz 1982. godine svaki pojedinac koji uzme oružije da bi branio teritorijalni integritet SFRJ, a koji nije pripadnik vojske, će da se smatra pripadnikom Teritorijalne odbrane.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Tunens, vi ste više puta spomenuli pravnu situaciju.

SVEDOK TUNENS: Da, časni Sude.

SUDIJA ROBINSON: I navodite delove ustava, članove zakona i tako dalje, a niste nam to pokazali.

SVEDOK TUNENS: Pa to nije problem Časni Sude, ako pogledamo prvi odeljak izveštaja, u ovom prvom odeljku se govori o oružanim snagama SFRJ i daje se odgovarajući pravni okvir. Ako pogledate stranu 3, časni Sude, onda ćete videti da se tu u sredini citira član 240 Ustava iz 1974. godine. Nije bilo na meni da ja dajem pravnu analizu ovih članova, propisa, već sam ih ja naveo samo zato da bi se čitalac bolje uputio u ovo stvare.

SUDIJA MEJ: Da, vi niste pravnik.

SVEDOK TUNENS: Da, ja i ne pretendujem da budem pravnik, ali mislim da je ovaj član 240 prilično jasan. Prvo objašnjava ulogu, zatim u drugom paragrafu govori o jedinstvenoj celini koja to sve čini, a onda u trećem delu kaže da svaki građanin koji sa oružjem ili na drugi način učestvuje u otporu, je zapravo pripadnik oružanih snaga. Zatim dalje se u ovom odeljku objašnjava nešto drugo vezano za oružane snage SFRJ. Ako pogledate stranu 6 izveštaja, otprilike u sredini, videćete da je tu član 101 Zakona o opštenarodnoj odbrani iz 1982. godine i u šestom redu se u tom članu kaže da se "Teritorijalna odbrana sastoji od svih oružanih formacija koji nisu deo Jugoslovenske narodne armije ili policije". Čini da je postojao pokušaj da se primeni ovaj pravni okvir, čak i na ovu situaciju zato što je ovaj sukob bio prilično atipičan, nije se govorilo o lokalnoj srpskoj Teritorijalno odbrani u Ustavu, niti se govorilo o tome u Zakonu o opštenarodnoj odbrani, nisu se spominjale dobrovoljačke jedinice, već se samo govori o pojedincima, dobrovoljcima koji mogu da se pridruže jedinicama JNA ili Teritorijalnoj odbrani pod određenim okolnostima, a kasnije, ja pod ovim mislim avgust 1991. godine, na terenu su učinjeni pokušaji da se situacija reguliše pravno i zato imamo ove različite ukaze, dekrete, naredbe i tako dalje. Sada da se vratimo na ovaj ratni dnevnik. Ovde se opisuje situacija sa lokalnom srpskom Teritorijalnom odbranom u području Vukovara i u drugim dokumentima koje ja navodim u odeljku 2 izveštaja, onaj relevantni deo koji nas se tiče počinje na strani 57 u drugom delu izveštaja gde se govori o rukovođenju i komandovanju u lokalnim srpskim snagama.

SUDIJA ROBINSON: Samo trenutak moram da se konsultujem.

SVEDOK TUNENS: Da.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Tunens, da li možemo da se svratimo na stranu 3, molim vas. Da pogledamo ovaj član 240 koji kaže: "Svaki građanin koji sa oružjem ili na drugi način učestvuje u otporu protiv napadača, pripadnik je oružanih snaga SFRJ." Vi pripisujete poseban značaj ovome. Mislim da sem ukoliko se ovo ne kvalifikuje nekim drugim delom Ustava, da je ovaj tekst prilično jasan, sam po sebi.

SVEDOK TUNENS: Časni Sude, kao što ste vi sami spomenuli, ja nisam pravnik, ali kao vojni analitičar meni se čini da je ovaj pasus zapravo odraz ove doktrine opštenarodne odbrane koja se objašnjava na prethodnoj strani. 1968. godine je predsednik Tito uveo ovaj koncept i to znači da je ceo narod uključen u odbranu zemlje u slučaju agresije.

SUDIJA ROBINSON: U tom slučaju onda ne moramo da pravimo razliku između dobrovoljaca kao pojedinaca i grupa, zar ne?

SVEDOK TUNENS: Ne, to baš nije tako jednostavno. Moramo da napravimo tu razliku. Dakle, propisi koji su postojali u SFRJ pre sukoba u Hrvatskoj, koji su regulisali stanje dobrovoljaca, govore o dobrovoljcima pojedincima. I ja sam vam već juče to spominjao, da je tako regulisano o Zakonu o odbrani Republike Srbije. Dakle, tu stoji da samo vlast može da organizuje oružane grupe, nigde ne stoji da neko drugi ima pravo da organizuje oružane dobrovoljačke grupe. Dakle, dobrovoljci su ljudi koji nisu imali vojnu obavezu, ali koji su osećali da moraju nešto da urade za odbranu svoje zemlje. I onda oni se nisu smatrali pripadnicima JNA, već nekih drugih struktura.

SUDIJA ROBINSON: Mislim da treba da nastavite, gospodine Najš.

TUŽILAC NAJŠ – PITANJE: Gospodine Tunens, ja mislim da ste vi pri kraju vašeg svedočenja vezano za ovaj dokument, sem ukoliko ne želite nešto da dodate. Da se nadovežemo na ono o čemu smo sada upravo govorili. Uključivanje naroda u navodnu ili stvarnu odbranu protiv agresije, da li je to, na prvi pogled, podrazumevalo formiranje nezakonitih oružanih grupa ili ne možete o tome ništa da kažete, pošto niste pravnik?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Pa ove nezakonite grupe nisu ni po kom propisu trebale da budu uključene u odbranu, ne samo zbog pravne tačke gledišta, već i zbog osnovne vojne doktrine, zato što treba da postoji jedin-

stvena komanda. Dakle sve snage moraju da budu pod jednom komandom, pod jednim komadantom.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dakle, ove nezakonito formirane grupe, ukoliko ih je bilo, da li one zavređuju da se nazivaju “paravojnim snagama”?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ukoliko ovaj termin “paravojska” podrazumeva i nezakonite snage, onda da, ali u nekim zemljama paravojne snage mogu da se smatraju zakonitim snagama, recimo policija može da ima određene vojne obaveze u određenim okolnostima.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Konačno, na osnovu vaše analize primena Zakona o opštenarodnoj odbrani koji reguliše i dobrovoljce, da li je ta primena zakona bila adekvatna u odnosu na ove paravojne grupe ili je to bio samo metod da pokušaju da se ove paravojne grupe uključe u zvaničnu strukturu?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Pa na osnovu moje analize i proučavanja, ja mislim da je to bio metod da se ove grupe inkorporiraju u zvaničnu strukturu, ali mislim da to nije bilo dovoljno regulisano, zato što postoje i određena dopunska naređenja, ukazi, dekreti koji su doneti otprilike u avgustu i decembru 1991. godine.

TUŽILAC NAJS: U redu. Sada samo da vam kažem da ovaj dokument koji je nedostajao, po tabulatoru 12, treba da stigne. I zamoliću svedoka da tokom pauze pogleda ono o čemu smo govorili. To je sve šta sam imao.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, vi ćete da imate tri sata za ovog svedoka. Nisam siguran da ćete moći danas da završite, ali videćemo što se tiče vremena. Za sutra imamo još jednog svedoka koga moramo da završimo, ali sada možete da počnete.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Tunens (Reynaud J. M. Theunens), vaše glavno ispitivanje počelo je sa vašom radnom karijerom i u vezi sa tim želim da vas pitam: koliko godina ste vi već u vojsci?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Ja sam u vojsci od svoje 18 godine, što znači da sam tamo već 21 godinu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Bili ste, što se čisto vojnih dužnosti tiče, samo komandir voda, je l' tako?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: To nije tačno, časni Sude, zato što kada sam bio u tenkovskom bataljonu u Nemačkoj (Germany), ja jesam bio komandir voda, ali uskoro sam morao da zamenim komadanta čete koji je bio na obuci ili se bavio drugim stvarima. Kada sam bio na vojnoj akademiji, naravno, to nije striktno borbena dužnost, ali ja sam bio zadužen za 55 kadeta oficira. Isto tako bih hteo da skrenem pažnju na štabni kurs koji sam pohađao u Belgiji (Belgium) tokom jedne godine i radi se o tome da sam na njemu proučavao operacije na nivou brigade.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali vi niste vršili nikakve druge vojne funkcije. Koliko ja razumem vi ste se bavili obaveštajnim poslovima sav ostali deo svoje karijere?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: To je tačno, časni Sude. Hteo bih da dodam na moj prethodni odgovor, kada je gospodin Milošević spomenuo da sam bio komadant voda, očigledno je da je rukovođene i komandovanje koncept koji se primenjuje na svim nivoima vojne strukture, bez obzira da li se radi o četi, odelenju ili komadantu korpusa, ali isti principi se primenjuju, naravno na drugom nivou, ali se radi o istim principima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, što se tiče primene principa da to ostavimo na stranu. Što se tiče iskustva u pogledu prosuđivanja o vojnim pitanjima, pretpostavljam da postoji velika razlika nekoga ko kao iskustvo ima komandovanje najmanjom mogućom vojnom jedinicom, znači vodom i nekoga ko komanduje, 'ajde da kažemo, pukom, brigadom, korpusom, armijom i tako dalje. Prema tome valjda je jasno da kada je reč o vašem vojnom iskustvu, ono je najnižeg mogućeg nivoa, je l' tako, u smislu vojske?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ne slažem se sa tim. Mislim da se time potpuno pogrešno interpretira moja biografija. Za zadatak koji sam dobio ovde, a to je da priprelim vojnu analizu nekih aspekata sukoba u bivšoj Jugoslaviji, slažem se potrebe za izvesnim iskustvom. Ja imam dovoljno vojno iskustvo budući da sam zapovedao jednim borbenim vodom i četom. Dakle daleko važnije za to, po mom mišljenju, je vreme, gotovo dve godine koje sam proveo u mirovnim misijama u bivšoj Jugoslavije, od kraja 1994. godine do Kosova 1999. godine isto tako iskustvo koje sam stekao kao analitičar za Balkan u Ministarstvu odbrane Belgije (Ministere de la Defense). Mislim da ono šta kaže gospodin Milošević, da je to tačno ne bi

bilo verovatno da me belgijske vojne vlasti odrede za Generalštab i za važne obaveštajne zadatke, da nemam za to odgovarajuće iskustvo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Tunens, da li postoji manja vojna formacija od voda u bilo kojoj vojsci?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Vod je sastavljen od odeljenja. Zavisno od vrste jedinica, može biti da, recimo, te manje jedinice mogu da deluju i same za sebe. Prema mom iskustvu, one će vrlo retko da deluju same za sebe, čak i vod će uvek da deluje u okviru čete. To ovde nije važno pitanje. Principi rukovođenja i komandovanja ili, ako hoćete da kažete, pravila rukovođenja i komandovanja su uvek ista.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dakle ostatak svoje karijere proveli ste kao obaveštajni oficir, je li tako?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I sada, kao obaveštajni oficir NATO, radite kod ove strane koja vas je izvela kao svedoka, je li tako?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Mislim da ovo nije dobar prikaz situacije. Ovo šta ja sada radim u Tužilaštvu nema nikakve veze sa onim šta sam radio kao obaveštajni oficir u belgijskom Ministarstvu odbrane. Belgija je član NATO baš kao i Grčka (Greece), Francuska (France), Sjedinjene Američke Države (United States of America), i druge. I mislim da ako pratite naš unutrašnji sistem i sistem po kome radimo, čak i pojedine zemlje NATO-a imaju svoje stajalište. Nikako nije nužno da neki vojni analitičar u NATO mora da stoji na nekoj partijskoj liniji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovde se ne radi o nekoj partijskoj liniji, vi radite za gospodine Najsa, je li tako? To nije sporno. Radite ovde kod njega.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ja radim za Tužilaštvo. Ako mi dozvolite da komentarišem, reći ću da mi je Tužilaštvo dalo uputstva za ovaj izveštaj. To znači oni su definisali teme koje sam trebao da analiziram. Tokom čitavog vremena kada sam pisao izveštaj bio sam u kontaktu sa relevantnim ljudima u Tužilaštvu. Pitanje da li sam ja taj izveštaj napisao za Tužilaštvo ili sam mogao da napišem za neku drugu organizaciju, imam u vidu zadatak koji sam dobio, da sam analizirao situaciju sa rukovođenjem i komandovanjem u sukobu u Hrvatskoj i isto tako pregledao odgovarajuću

strukture u lokalnim srpskim snagama u Srbiji, odnosno u Saveznoj Republici Jugoslaviji, mislim da ishod izveštaja ne bi bio drugačiji. Jedina razlika je možda u tome što sam radio u Tužilaštvu i imao na raspolaganju mnoge dokumente koje ne bih mogao da dobijem da nisam bio u Tužilaštvu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Tunens, ja se ne bavim pretpostavkama. Ja samo želim da utvrdim činjenice. Jeste li vi još uvek aktivni oficir ili ne? Jeste li još oficir ili ste napustili vojnu službu, penzionisali se ili bilo šta drugo?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ja sam i dalje aktivni oficir. Počeo sam da radim u Tužilaštvu krajem juna 2001. godine. Tada sam bio na neplaćenom odmoru i taj je status ograničen na trajanje od jedne godine. Posle 10 meseci morao sam mojim nadređenima u belgijskoj vojsci da iznesem moje namere. Teoretski postojale su tri opcije: prva da se vratim u belgijsku vojsku, ali smatrao sam da je bilo prerano za to, jer ovde nisam završio svoj rad. Druga opcija je bila da podnesem ostavku, da napustim vojsku i to nije bila opcija za mene. Treća opcija je bila da me stave van budžeta, ne znam kako se to tačno kaže na engleskom. Međutim, to znači da sam ja na papiru još uvek pripadnik belgijske oružanih snage, međutim mene ne plaća belgijska vojska, niti meni teče radni staž u belgijskoj vojsci. Ima sličnih ljudi koji imaju sličan status, na primer belgijskih astronaut čijeg imena se ne sećam, ali on je u sličnoj situaciji. On, kada je radio u Evropskoj svemirskoj agenciji (European Space Agency), takođe nije bio na budžetu. Mislim da se u međuvremenu vratio u belgijsku vojsku.

SUDIJA ROBINSON: Možda bi se tu mogao primeniti koncept dodele nekom, odnosno detašmana nekoj organizaciji.

SVEDOK TUNENS: To je tačno. Međutim u ovom trenutku me ne plaćaju belgijske vlasti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali da završimo, pošto gubimo vreme. Vi ste aktivni oficir, sami ste rekli aktivni obaveštajni oficir, da dodam aktivni obaveštajni oficir NATO koji radi ovde u službi koja vas je izvela kao sedoka. Je l' tako, gospodine Tunens?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Nisam dobro razumeo vaše pitanje. Da. Časni Sude, to je tačno. Ako pogledate moju karijeru i moje profesionalno iskustvo, mogu da vam kažem da je najvažnije iskustvo za moj zadatak u Tu-

žilaštvu bio rad u UNPROFOR-u i SFOR-u (Stabilisation Force). UNPROFOR je bio u Hrvatskoj, UNTAS je bio u Hrvatskoj, SFOR u Bosni i Hercegovini. U ta tri navrata, te tri operacije bile su najvažnije operacije i to su bile operacije Ujedinjenih nacija, a ne NATO.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja samo govorim da služba koja vas izvela kao svedoka, je služba u kojoj ste vi zaposleni, za koju radite. Pretpostavljam gospodine Tunens, u stvari podrazumeva se da gospodin Najs, izvođači vas kao svedoka, sam sebe ispituje i sam svedoči o svojim tvrdnjama. Je li tako, gospodine Tunens?

SUDIJA MEJ: Ovo nije prikladno pitanje. Ovde svedok svedoči sam za sebe i to radi nakon polaganja svečane zakletve i to vi vrlo dobro znate.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro, gospodine Mej. Što se svečanih izjava tiče, opšte su poznati pokušaji njihovog poštovanja.

SUDIJA MEJ: Dozvolite svedoku da odgovori. Izvolite.

SVEDOK TUNENS: Časni Sude, mislim da je gospodin Milošević sada spomenuo svečanu izjavu, ne znam odakle je to došlo.

SUDIJA MEJ: Da čuli smo to. Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ću da pređem kratko preko nekih za beleški, onako kako ste vi juče u glavnom ispitivanju govorili. Pa da idemo dalje. Gospodin Najs vas je odmah uputio na sekciju 3, kako je rekao "oružane snage Republike Srbije" i tako dalje i vi ste o tome govorili, je li tako, gospodine Tunens?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, juče nismo govorili o toj glavi. Ja sam spomenuo jedan član Zakona o odbrani Republike Srbije, međutim mi o toj glavi izveštaja nismo razgovarali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa da li je vam poznato da Srbija nema oružane snage? Pošto ste se vi bavili i Ustavom Srbije i objašnjavali ulogu predsednika Srbije po tom ustavu i tako dalje, a vezano za oružane snage.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Da, časni Sude, poznato mi je da Republika Srbija nema oružane snage, ali ako pogledate stranu 35 izveštaja gde se

citira ceo člana 5 Zakona o odbrani Republike Srbije iz 1991. godine, tu se navode zadaci i nadležnost predsednika republike i stoji: "Predsednik republike komanduje oružanim snagama u miru i ratu." Prema tome upotreba izraza "oružane snage" ne dolazi od mene, to dolazi iz dokumenta kojima sam se ja kao analitičar služio prilikom pisanja ovog izveštaja. Taj dokument je Zakon o odbrani Republike Srbije iz 1991. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U tome i jeste stvar, gospodine Tunens, pošto za takvu vrstu analitičkih poslova morate da poznajete ustav i zakone. Ja vas sada pitam jeste li pročitali član 135 Ustava Srbije od 1990. godine, a koji pokriva, rekao bih, sva pitanja koja ste vi ovde otvorili sa oružanim snagama Srbije. Pitam vas samo da li ste pročitali taj član?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Pročitao sam ga, ali moram da vas uputim na izveštaj. Prvi deo izveštaja je kratak pregled najosnovnijeg pravnog okvira, a svrha je toga da se postigne bolje razumevanje onoga o čemu se govori u delu 2 i delu 3. Ja nisam pravni analitičar, ja sam vojni analitičar. Na osnovu mog iskustva i onoga šta sam u Vojnoj akademiji učio o pravu i pitanjima vezanim za pravo, meni se čini da je Zakon o odbrani Republike Srbije iz 1991. godine trebao da bude u skladu sa Ustavom Republike Srbije iz 1990. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Svakako je u skladu sa ustavom, jer Ustav iz 1990. godine podrazumeva da predsednik republike komanduje oružanim snagama u ratu i miru i to nije sporno. Međutim ima član 135 Ustava Srbije koji glasi: "Prava i dužnosti koje Republika Srbija", ja ga sada citiram, "koja je u sastavu Jugoslavije, ima po ovom Ustavu, a koji se prema saveznom ustavu ostvaruje u federaciji, ostvarivače se u skladu sa saveznom ustavom." Prema tome pošto se odbrana ostvaruje u federaciji i kada je bilo reči o SFRJ i kada je bilo reč o SRJ, onda se upravo po slovu tog ustava ta prava i dužnosti Republike Srbije, koja je u Jugoslaviji, ostvaruju u skladu sa saveznom ustavom. Prema tome svi propisi koji se na to odnose. To vi, kao vojni analitičar, možda ne znate, ali to bi mogao da nam objasni svaki pravnik.

SUDIJA MEJ: Možda je istina da ovaj svedok ne može mnogo da kaže o tome. To je nešto šta je on uneo u svoj izveštaj. Ukoliko sada želi da govori o tome, on to može, ali ako ne može, onda nema smisla dalje o tome da govori.

SVEDOK TUNENS: Časni Sude, nemam mnogo toga da dodam. Mogu samo da vas uputim na član Zakona o odbrani Republike Srbije iz 1991. godine, ja sam to jednostavno citirao, nisam ni analizirao ni komentarisao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali ste kad ste govorili o faktičkim činjenicama, isto tako konstatovali da Srbija nema vojsku, odnosno nema oružane snage. Vezujući to sa onim šta piše u Ustavu Srbije, valjda je jasno da se u skladu sa tim praksa poklapa sa ustavnom normom. Samo da još predemo na nekoliko stvari koje ste vi govorili na samom početku. Dakle, na samom početku ste govorili o knjizi Veljka Kadijevića. Nisam mnogo očekivao da ćete tu knjigu da uključite, ali sam je sinoć pogledao. Evo, pošto ste mnogo govorili o paravojsnim formacijama i ostalim stvarima, citiraću vam sa strane 111 knjige Veljka Kadijevića šta on kaže, on kaže: "Ono šta je najviše ugrožavalo miran rasplet jugoslovenske krize, uključujući i otcepljenje republika koje to žele, jeste organizovanje paravojski i njihovo naoružavanje u Jugoslaviji. U tim aktivnostima prednjačila je Hrvatska, mada je bilo sličnih pojava i u Sloveniji, ali u drugačijem vidu i u obimu na Kosovu u Bosni i Hercegovni. Što se tiče organizacije, Hrvatska je tu vojsku stvarala pod maskom milicije, a Slovenija u okviru Teritorijalne odbrane." I onda dalje govori o tome da je 11., pošto vi upotrebljavate knjigu, upotrebljavate dokumente, upotrebljavate datume, 11. decembra 1990. godine Savezni sekretarijat za narodnu odbranu dostavio Predsedništvu SFRJ informaciju o neovlašćenom formiranju ...

SUDIJA MEJ: Svedok mora da dobije priliku da odgovori na ovo, ukoliko može da vam odgovori na ovo. Samo trenutak.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Naravno.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Naslov izveštaja je "Oružane snage SFRJ i sukob u Hrvatskoj" (SFRY Armed Forces in the Conflict in Croatia") i onda "Aktivnosti JNA u Bosni i Hercegovini i podrška JNA snagama bosanskih Srba" (JNA Activity in BiH and JNA Support to Bosnian Serb Forces), događaji u Sloveniji, odnosno detaljna analiza oružanih snaga Hrvatske nisu bile deo mog zadatka i zato se o tome ne govori u ovom izveštaju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U tome i jeste i problem. To samo potvrđuje u kojoj meri vi jednostrano pristupate dokazivanju ove iskonstruisane tužbe koju vodi gospođa del Ponte (Carla Del Ponte). Vi govorite da vam

se izveštaj zove "Oružane snage SFRJ i sukob u Hrvatskoj", citirate generala Kadijevića koji je bio ministar ...

SUDIJA MEJ: Čekajte malo, čekajte malo. Pre svega, molim vas da se ne koristite takvim rečima. Kako vam glasi pitanje za svedoka?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Svedok je upravo, rekao da izveštaj nosi naslov "Oružane snage SFRJ i sukob u Hrvatskoj". Juče o je pominjao knjigu tadašnjeg Ministra odbrane, generala armije Veljka Kadijevića. Ja sam mu sada citirao da je najviše ugražavalo rasplet, ono što on kaže, organizovanje paravojski i u tim aktivnostima prednjačila Hrvatska, pa onda Slovenija. Prema tome to je potpuno u okviru ovog naslova o kome on govori "Oružane snage SFRJ i sukob u Hrvatskoj".

SUDIJA MEJ: Dobro, a sada da čujemo odgovor svedoka.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, moje shvatanje oružanih snaga SFRJ bilo je tako da su se te snage sastojale od JNA i Teritorijalne odbrane. Ovaj izveštaj nije analiza celog sukoba. Ovaj izveštaj je analiza jednog aspekta tog sukoba. Analiza koja bi se fokusirala na aktivnosti hrvatskih oružanih snaga, imala bi drugačiji sadržaj od moje analize. Ja, osim toga, moram da naglasim da ovaj izveštaj nije zasnovan na Kadijevićevoj knjizi. Kadijevićeva knjiga je jedan od mnogih izvora kojima smo se koristili. I ako pogledate kontekst u kome smo koristili Kadijevićevu knjigu, otkrićete da ona tek pomaže da bi se drugi službeni dokumenti i drugi izvori bolje stavili u jedan okvir i na taj način bolje shvatili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Pošto vi govorite o oružanim snagama i sukobima u Hrvatskoj, je li vam poznato da je 11. decembra 1990. godine, što Kadijević piše u knjizi, knjigu ste, pretpostavljam, pročitali, jer ste se na nju pozivali: "Ministarstvo odbrane dostavilo je Predsedništvu informaciju o neovlašćenom formiranju oružanih paravojnih sastava u SFRJ." Da li vam je to poznato?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Upoznat sam sa ovim informacijama.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li vam poznato da je štab Vrhovne komande 23. januara obavestio javnost da će JNA, ako se na području Hrvatske odmah ne raspuste svi mobilisani sastavi, podići gotovost jedinica,

borbenu gotovost jedinica na nivo koji će garantovati sprovođenje na zakonu zasnovanog krivičnog postupka, izvršenje sudskih odluka. Je li vam to poznato?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Čani Sude, opet mogu da kažem da su mi ti događaji poznati. Međutim, to je bilo van okvira mog izveštaja, a taj okvir su mi odredili ljudi u Tužilaštvo. Izveštaj koji bi se bavio hrvatskim snagama ili nekim drugim snagama u SFRJ ili Hrvatskoj, bi se usredsredio na te aspekte. Međutim, zadatak ovog izveštaja bilo je nešto za šta ova pitanja o kojima vi govorite nisu relevantna.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste govorili o paravojnim formacijama, o JNA i sukobima u Hrvatskoj, a ja vam citiram podatke koji se tiču masovnog formiranja paravojnih formacija, nelegalnih formacija u Hrvatskoj, s kojima je započeo sukob tako što su te formacije napale na građane te iste republike druge nacionalnosti i interevenisala JNA i vi kažete to nije u okviru vaše studije "Oružane snage JNA i sukob u Hrvatskoj". Kako je to moguće da to ne bude, a bavite se nekom grupom Leva supoderica od 30 ljudi. Ne bavite se desetinama hiljada ljudi paravojnih formacija. Kako je to moguće?

SUDIJA MEJ: Dozvolite svedoku da odgovori.

SVEDOK TUNENS: Časni Sude, prvi deo izveštaja, odnosno uvod sastoji se od jednog pregleda i u tom pregledu objašnjava se šta je tema izveštaja. Tamo je naglašeno da to nije izveštaj o samom sukobu, nego analiza tek jednog aspekta tog sukoba, a taj aspekt je pitanje kako je rukovođenje i komandovanje bilo organizovano u JNA lokalnim srpskim snagama i snagama koje su bile u vezi sa njima. Znači tu se govori o podršci JNA snagama bosanskih Srba i hrvatskih Srba. U delu o kome se govori o Hrvatskoj govori se o tim aspektima i u delu u kome se govori o Bosni i Hercegovini, govori se o podršci koju je Vojska Jugoslavije dala lokalnim srpskim odbrambenim snagama, odnosno VRS. Nigde se ne spominje da bi to trebala da bude analiza sukoba ili analiza osnivanja i razvoja hrvatskih oružanih snaga ili slovenačkih oružanih snaga, to nije tema ovog izveštaja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Tunens, vama je poznato da je JNA nastojala da spreči taj sukob, da razdvoji strane u sukobu koje su bile veoma neravnopravne, jer su bile formirane veoma velike jedinice u Hrvatskoj i veoma je bilo ugroženo stanovništvo srpske nacionalnosti. Da li vam

je to poznato? Ulazite u analizu sukoba, ulazite u to šta je vojska radila da zaštiti ljude i da spreči izbijanje građanskog rata.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, drugi deo izveštaja u prvoj glavi govori o promeni, odnosno evoluciji zadataka JNA. Spominje se čak i Kadijevićeva knjiga, kao i drugi izveštaji kada se govori o tome da je misija JNA u jednom trenutku bila da se postavi između raznih oružanih formacija. Međutim, to je rezultat moje analize, izgleda da je na kraju leta 1991. godine, da se taj zadatak koji je na početku bio da se JNA postavi između dve strane, pretvorio u nešto drugo, a to je da je većina jedinica JNA dobila zadatak da krenu u borbu i da pružaju podršku lokalnim srpskim snagama i da deluju pod jedinstvenom komandom sa tim lokalnim srpskim snagama.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Tunens. Očigledno da vi nemate u vidu da je vrlo rizično za nekog analitičara izvući iz konteksta jedan segment i onda ga posmatrati kao celinu, nezavisno od toga šta ga uslovljava, šta ga proizvodi, šta se događa i tako dalje. Vi ste, dakle, dobili zadatak da ovde, evo ja sam izbrojao, ima negde u ova tri izveštaja ...

SUDIJA MEJ: Dozvolite svedoku da odgovori.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ja ne mislim da je upravo ovo šta je rekao gospodin Milošević ispravan prikaz načina na koji je napisan ovaj izveštaj. Na primer, glava koju sam maločas spomenuo koristi Kadijevićevu knjigu kao izvor, baš kao i mnoge druge izvore. Niti ovaj izveštaj u celini, niti poglavlje ovog izveštaja o kome sada govorimo nisu analiza Kadijevićeve knjige. Ideja je bila da se pročita ta knjiga, da se pogledaju relevantni aspekti i da se zatim pogleda pitanje načina na koji je JNA funkcionisala tokom sukoba u Hrvatskoj. Mislim da je gospodin Kadijević, kao bivši ministar odbrane bio na idealnoj poziciji da govori o nečem takvom. Osim toga, tu su javne izjave i gospodina Kadijevića i generala Adžića. Jedna od njih je objavljena u biltenu Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu i oni tamo govore o tome kako je došlo do promene i kako su ciljevi sada da se zaštite i oslobode Srbi. Ništa više drugo ne može da se kaže o tom aspektu.

SUDIJA MEJ: Sada je vreme za pauzu. Uobičajena pauza od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala, gospodine Mej. Gospodine Tunens, kada govorite o jednom od fokusa svoje analize, preciznije o drugom fokusu gde se govori o odnosu između oružanih snaga SFRJ i, kako vi kažete, drugih oružanih grupa, vi navodite dobrovoljačke formacije, je li tako?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Tačno je, časni Sude. U izveštaju se govori o komandnoj vezi koja se razvila između JNA lokalnih snaga srpskog TO i isto tako snaga koje su se ponekad zavale "paravojnim jedinicama".

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali, gospodine Tunens, pravite razliku između dobrovoljaca i paravojnih grupa?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, razlika koja treba da se napravi je ona između dobrovoljaca pojedinaca koju se pridružili JNA ili Teritorijalnoj odbrani i pod tim podrazumevam republičku Teritorijalnu odbranu, Republike Hrvatske ili Teritorijalnu odbranu Republike Srbije ili drugih republika u bivšoj Jugoslaviji. A sa druge strane se nalaze dobrovoljci koji su bili u grupama i koji su zajedno došle u zonu sukoba ili su bile organozavane na drugi način, integrisane kao postojeće grupe, kao grupe u postojeću komandu strukturu, operativnu strukturu taktičkih grupa i ostalih, kao što je to bilo u Istočnoj Slavoniji, jurišnih odreda ili jurišnih grupa. Ove druge formacije, dakle ove dobrovoljačke grupe su one koje sam ja spomenuo i ukazao da se spominju u raznim izveštajima bezbednosnih organa JNA i njih su oni smatrali paravojnim grupama, jer su se nalazile izvan redovnog okvira.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: *Differentia specifica* je da su oni izvan komande oružanih snaga, je li tako?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Sa teoretske tačke gledišta ja pod tim podrazumevam to da se ne uzima situacija u Hrvatskoj tokom konflikta. Sa teoretske tačke gledišta one su bile nezakonite grupe, kao što stoji i u Zakonu o odbrani Republike Srbije iz 1991. godine. Prema tome nisu mogle da budu deo komandne strukture.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali ...

SUDIJA MEJ: Dozvolite mu da završi.

SVEDOK TUNENS: Ali, to je jedan veoma važan aspekt izveštaja u odeljku broj 2. Ja sam pregledao razne naredbe JNA, izveštaje organa bezbednosti, nekad i javna obaveštenja Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu i iz svega toga proističe da su ove grupe dobrovoljaca funkcionisale pod jedinstvenom komandom JNA, a kroz operativne grupe i taktičke grupe.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li to govorite o svim ili o nekim grupama?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Kao analitičar, časni Sude, ja mogu samo da se pozivam na one dokumente koje sam video. Ja se neću pretvarati da je to uvek bilo slučaj i da se to odnosi na sve grupe ili na sve formacije, da su sve one bile pod komandom JNA, ali na osnovu onoga šta sam ja pregledao i ukoliko gospodin Milošević želi, mi možemo zajedno da pogledamo sva ova spominjanja u raznim izveštajima, naredbama JNA iz određenih delova Hrvatske, gde je izbio sukob. Tu ćete videti da su davana naređanja operativnim grupama da se one formiraju ili da im se izdaju zadaci i da navedu ove dobrovoljačke formacije. I, konačno, da bih odgovorio na vaše pitanje, moguće je u situaciji sukoba da se pojave neke nezavisne oružane grupe, to može da se desi u bilo kom sukobu, ali u okviru jedne vojne strukture, naročito u okviru JNA, trebalo bi da postoji dovoljno sredstava da se preduzmu koraci protiv ovih grupa, da se one razoružaju, uklone, da se uradi nešto drugo. Dakle da se spreči da se one mešaju u delovanje zvaničnih oružanih snaga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A, da li je nesporno, gospodine Tunens, da dobrovoljci, ja, dakle, govorim o dobrovoljcima, a ne o paravojnim formacijama i u skladu sa propisima koje ste vi citirali, dakle dobrovoljci od trenutka kada su kao takvi, dakle kao dobrovoljci prihvaćeni od strane komandi jedinica kojima su pridruženi, predstavljaju sastavni deo samih oružanih snaga i da su kao takvi podređeni jedinstvenoj komandi na terenu, je li tako?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, tražio bih da mi se pojasni ovo pitanje. Da li sada gospodin Milošević govori o pojedincima, dobrovoljcima koji se pridruže postojećoj jedinici TO ili JNA ili se on ovde poziva na dobrovoljačke grupe koje smo spominjali juče i danas i koje se spominju u raznim naredbama i dokumentima JNA?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Mislim i na jedno i na drugo, ako je reč o dobrovoljcima koji se stavljaju pod komandu Teritorijalne odbrane,

na primer u Istočnoj Slavoniji, pošto ste to uzimali kao primer ili JNA koja tamo deluje. Dakle shodno onome šta piše u zakonu koji ste citirali, pretpostavljam da je nesporno da dobrovoljci od trenutka kada su prihvaćeni od određene komande predstavljaju sastavni deo samih oružanih snaga, je li to tako ili nije?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Odgovor na pitanje, časni Sude, je već dat ranije. U tom smislu da ukoliko dobrovoljačke grupe, kao što su one koje smo spominjali, šešeljevci, Leva supoderica i tako dalje, dakle, ukoliko se oni prihvate od komandne strukture kao pripadnici oružanih snaga, onda je to konačna situacija, ali kako sam ja shvatio Zakon o opštenarodnoj odbrani iz 1982. godine i druge dokumente, u njima i zakonu iz 1982. godine se dobrovoljci spominju samo kao pojedinci, a ne kao grupe. Te grupe pojedina su neke privatne organizacije koje nose uniforme sa nekim oznakama, imaju oružje, a po zakonu ne može se nositi oružje tek tako i zajedno vrše određene aktivnosti kao grupa.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Tunens, vi ste juče rekli, ja sam to zapisao, prema dokumentima nema nikakvog naređenja JNA koje pominje paravojsku, je li tako? Tako ste rekli.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Biće konkretniji, časni Sude. Termin "paravojska" ukoliko se koristi od strane JNA i ukoliko se koristi u onom delu gde se opisuje stanje neprijatelja i ukoliko se odnosi na oružane snage s druge strane, recimo u sukobu u Hrvatskoj, takozvana ZNG, u tom slučaju se oni nazivaju paravojska, a ako se radi o prijateljskim snagama onda se ne koristi termin "paravojska" nego se koristi termin odred "TO" ili "dobrovoljački odred". Ima izveštaja JNA i njihovih organa bezbednosti koji govore o grupama kao što su grupa kapetana Dragana, Arkanova i tako dalje. I u tom izveštaju se termin "paravojska" koristi za te formacije, koje su, dakle, dobrovoljačke jedinice u naredbama JNA i smatraju se prijateljskim snagama.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pošto vi radite ovde, pretpostavljam da ste imali prilike da vidite da ima naređenja JNA u kojima se pominje paravojska, ali u tim naređenjima se pominje da se takve grupe razoružaju, čak ako je potrebno uz upotrebu oružja. Ja sam ovde predočio naredbu Generalštaba, naredbu komadanta Prve armije u kojoj upozorava da postoje grupe, paravojne formacije koje se bave raznim nedozvoljenim radnjama i da je dužnost jedinica JNA da ih razoružaju i postupe u skladu sa zakonom. Jeste li imali prilike da vidite taj dokument ili te dokumente ili jednostavno ostajete

pri tome da se izraz paravojska upotrebljava samo za neprijateljske snage? Ako niste, kažete "nisam" i da idemo dalje.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ja mislim da je pitanje suviše komplikovano da bi se odgovorilo sa da ili ne. Hteo bih da preciziram nešto šta je gospodin Milošević rekao za moj prethodni odgovor. Ja nisam rekao, ja nisam koristio termin "paravojska" samo za neprijateljske snage i ponovo da kažem organi bezbednosti JNA su koristili termin kada su pisali informacije ili obaveštajne izveštaje o aktivnostima određenih formacija, a koje su bile vezane za kapetana Dragana, Arkana, Bele orlove i tako dalje. Isto ima izveštaj pukovnika Tolimira koji je bio zadužen za obaveštajni rad u Vojski Republike Srpske iz jula 1992. godine, gde se spominje paravojska i to je citirano u nekim drugim izveštajima. Da se vratim na prvi deo pitanja, ja sam video naređenje SSNO ili Generalštaba uključujući i predsednički ukaz od 10. decembra ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja sam vas pitao za konkretno naređenje komadanta Prve armije koji sam ja ovde predočio i mislim da je ušlo kao dokazni predmet, a u kome se govori da su jedinice dužne da te paravojne formacije razoružaju, čak i uz upotrebu oružja, ako je to potrebno. Da li ste to videli?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ako treba da dam komentar, morao bih da ga vidim, pošto moram da uzmem u obzir kada je izdato to naređenje.

SUDIJA MEJ: U redu, imate prava da to vidite. Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja sam ga vama dao. Davno je bilo svedočenje koje se odnosilo na naredbu komadanata Prve armije da se postupa po zakonu, prema paravojnim formacijama.

SUDIJA MEJ: Ako ga nemate, onda svedok ne može na to da odgovori.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pretpostavljao sam da svedok koji se bavi analitičkom uzima u obzir sva dokumenta koja se tiču predmeta njegovog bavljenja, ali pošto očigledno to nije slučaj, preći ću na nešto drugo.

SVEDOK TUNENS: Časni Sude ...

SUDIJA MEJ: Neka svedok odgovori.

SVEDOK TUNENS: Časni Sude, moj komentar se odnosio na ovo konkretno naređenje, ali ako pogledate moj izveštaj na strani 17, tu spominjem poverljivo pismo koje je general Adžić poslao 12. oktobra, a on je bio načelnik Generlštaba JNA. To je na strani 17 u drugom delu.

SUDIJA MEJ: Da.

SVEDOK TUNENS: To je jedan obiman citat. Adžić tu govori o ulozi JNA i kaže da im je uloga da brane srpski narod od biološkog istrebljenja i genocida i takođe naređuje da sve oružane jedinice Teritorijalne odbrane, JNA ili dobrovoljačke jedinice treba da stave pod jedinstvenu komandu JNA. Ovde se uopšte ne spominje da su činjeni pokušaju da se ponovo uspostavi jedinstveno komandovanje i rukovođenje. To se takođe i obrađuje u ovom izveštaju, zato što ukoliko je bilo grupa koje su delovale izvan komandne strukture, onda bi komandant morao da preduzme nešto protiv toga i da ih ili stavi pod svoju komandu ili da ukloni ove grupe. Mi smo videli iz dokumenata vezanih za Vukovar, a spominje se i u drugim dokumentima, u drugom delu izveštaja da jesu preduzete mere da se ove grupe podrede JNA tokom operacija, putem operativnih i taktičkih grupa.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jedan takav primer u jednoj ovoj naredbi, odnosi se na jednu grupu koja se i sama stavila pod komandu JNA i tu je reč o dobrovoljcima. Dakle, je li jasno da je neprihvatljivo pravljenje razlike između JNA i dobrovoljaca kao njihovog sastavnog integrativnog dela, ako su oni u skladu sa zakonom kao dobrovoljci učesnici aktivnosti koje vode oružane snage, u skladu upravo sa ovim zakonom od 1982. godine koji ste pomenuli?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ukoliko sam ja dobro shvatio pitanje, onda ne treba praviti razliku između JNA i dobrovoljačkih jedinca. Ja imam drugačije tumačnije, zato što je zasnovano na mojoj analizi. Dobrovoljačke jedinice nisu bile deo zvanične strukture, da jesu i da jesu bile definisane u zakonu iz 1982. godine, onda naređenja kao što je ono koje sam spomenuo, Adžića, bi bila nepotrebna. Dakle ne bi bilo potrebe da se izdaje naređenje da se oni potčine JNA, zato što to bi to već bilo, samo po sebi, izvedeno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovde se i radi ... Dobro da ste došli na to pitanje, pošto upravo govorimo o razlici između dobrovoljaca i paravojnih grupa. Moje pitanje glasi za vas, gospodine Tunens: da li vam je poznato da su paravojne grupe uvek kad je reč, na primer, o paravojnim grupama koje su se formirale u Srbiji, uvek su predstavljale grupe pojedinih političkih partija i to je kad je reč o Srbiji, opozicionih partija. Je li vam to poznato?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ja sam upoznat sa postojanjem takvih grupa, ali zasnovano na mojoj analizi koja je izneta u ovom izveštaju, ja se ne bih složio da su ovo bile jedine vrste paravojskih grupa, pošto je bilo grupa koje su bile vezane za Dragana ili Arkana, a koje nisu bile vezane za neku političku stranku. I kao što sam juče rekao, u izveštajima organa bezbednosti JNA se navodi da su ovi pojedinci, Dragan i Arkan imali veze sa srpskim Ministarstvom unutrašnjih poslova.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo, da vidimo onda tabulator 5, gde vi govorite o kapetanu Draganu. Kapetan Dragan je inače ovde svedočio i objasnio da nije bio ni pod kakvim Ministarstvom unutrašnjih poslova. Ne, bogami, izvinjavam se to je tabulator 4, pogrešio sam.

SUDIJA MEJ: Da li svedok ima to pred sobom?

SVEDOK TUNENS: Nemam, časni Sude.

SUDIJA MEJ: Dajte to svedoku.

SVEDOK TUNENS: Hvala vam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovde kaže polovinom juna neka saznanja o Danijelu Snedenu (Daniel Snedden), državljaninu Australije (Australia), alias "kapetan Dragan". To ste vi priložili u ovom tabulatoru 4. Kaže: "Polovinom juna organi bezbednosti su prikupili početne podatke o kapetanu Draganu, angažovanom na obuci specijalne jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova SAO Krajine u selu Golubić kod Knina."

SUDIJA MEJ: Da li je svedok to pronašao?

SVEDOK TUNENS: Jesam.

SUDIJA MEJ: U redu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, on je i sam ovde o tome svedočio: “Uprkos činjenici da su u vezi sa njegovom identifikacijom plasirane brojne dezinformacije” Dakle, “uprkos činjenici da su plasirane brojne dezinformacije, okolnost da se stalno kretao i bio blisko vezan za nekolicinu organa MUP-a Srbije koji su angažovani na istom zadatku ... I onda se pominje Franko Simatović, “upućivilo je da se radi o organu ili licu angažovanom za račun MUP Srbije”. Franko Simatović je, pretpostavljam poznato vam je čovek koji se bavio obaveštajnim aktivnostima u MUP-u Srbije. Ovde se ne radi o organima, nego o pojedincu, koji se susreo sa Kapetanom Draganom. Dakle ta okolnost, pošto piše u fusnoti, da se to odnosi na njegov kontakt sa Simatovićem, govori, ta okolnost da se on sa nekim sreo, govori da je on angažovan za račun MUP-a Srbije. Ne čini vam se to preteranim da ako se sa nekim vidite ili sretnete da vas odmah povezuju sa institucijom za koju vi radite, da onda mora i onaj koji se sa vama sreo da radi? Ne čini vam se ovo previše slobodna špekulacija tom činjenicom?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni sude, ja mislim da bi bilo korisno ako bih mogao da objasnim kako rade obaveštajne i kontraobaveštajne službe, a da ne ulazim u previše detalja. Vi vidite na poslednjoj strani dokumenta ...

SUDIJA MEJ: Ne, pustite svedoka da završi.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Dakle, ovaj izveštaj je dostavljen generalu armije Veljku Kadijeviću. Neobično je da služba bezbednosti šalje izveštaj koji je sastavljen sa nekim neformalnim konstatacijama i to tako visokom vojnom funkcioneru. Ova informacija je najverovatnije rezultat podataka koji su skupljeni pod raznim okolnostima, u raznom periodu iz raznih izvora. Prema tome ja se ne bih složio sa komentarom gospodina Miloševića da je ovo zasnovano na nekom privatnom susretu između Simatovića i Dragana, jer takav izveštaj ne bi bio poslat Kadijeviću, jer inače bi komandant dobijao hiljade takvih izveštaja svakodnevno. On dobija procenu, a ta procena znači da je ovo prošlo kroz puno filtera i da je provereno, da je ovo proizvod rada organa bezbednosti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali pogledajte sada, molim vas, treći pasus ovoga, “procene rada organa bezbednosti”, kako vi kažete: “Početkom

1990. godine doputovao je u Jugoslaviju”, odnosi se na Dragan Vasiljkovića, “i aktivno se uključio u predizbornu kampanju u sastavu ekstremnih i nacionalističkih i pročetničkih stranaka.” Prema tome vi tvrdite da nije imao veze sa strankama i ja mislim da nije imao veze sa strankama, da je došao kao dobrovoljac i radio tamo, ne po nikakvoj direktivi MUP-a, jer za njega MUP nije ni znao kada je došao, što se vidi na drugoj strani. “MUP Srbije je prema Snedenu provodila mere od njegovog dolaska u zemlju, prateći njegovo držanje” i tako dalje. Prema tome, ako ga je pratio MUP kada je došao u zemlju i procenjivao isto tako, pretpostavljam da onda nije došao ne poziv MUP-a, niti ga je MUP angažovao. Je l' tako ili nije?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Moguće je, časni Sude, da je napočetku Sneden došao samoinicijativno, a da ga je kasnije MUP zavrbovao za sebe. Mislim da ovaj izveštaj ne govori ništa o tome da bismo mi mogli da izvučemo neke zaključke.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja upravo želim da izvučem zaključak da vi netačno tvrdite, da je on bio na zadatku MUP-a Srbije, jer iz ove informacije se vidi da ga je MUP kontrolisao i pratio prilikom ulaska u zemlju, prikupljao informacije o njemu, a u drugom pasusu, na drugoj strani, kaže: “Iz Slavonije prešao u Beograd i trenutno najčešće boravi kod Klare Mandić, predsednika Srpsko-jevrejskog društva,” a onda pod fusnotom sa dve zvezdice, kaže, “pouzdana je utvrđeno da se radi o agentu MOSAD sa velikim brojem društvenih veza u Beogradu, a preko kojih su uspostavljeni početni kontakti za uspostavljenje bliske saradnje na relaciji Beograd - Tel Aviv (Tel Aviv)”. To je potpuna besmislica. Dakle, jeste gospođa Mandić bila predsednik Srpsko-jevrejskog društva. Učestvovala u razvoju odnosa, prijateljstva, ali ja prvi put čitam iz ove informacije da je agent MOSAD-a. Prema tome što vi tvrdite da je jako solidna informacija čim je poslata generalu Veljku Kadijeviću, čini mi se iz ovoga šta ovde stoji, da se u samoj informaciji sadrži kontradiktornost i to ne može da stoji.

SUDIJA MEJ: Neka svedok odgovori.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Kad sam ja u izveštaj uneo i deo o vezama gospodina Snedena i srpskog MUP-a, ja nisam to zasnovao samo isključivo na ovom dokumentu. Ja sam upoznat sa mnogim intervjuima koje je Dragan dao raznim medijima. Jedan od poslednjih je bio u “Vremenu” 2001. godine. I on je govorio o istoriji sukoba i naglasio svoju blisku vezu sa MUP-

om Srbije. Moguće, ja sada to ne mogu da ocenim, ovo šta je napisano o Mandićevoj, ali ovo je zasnovano na podacima koje su prikupili organi bezbednosti JNA. Tu ima i informacija i dezinformacija. Moguće je onda da ovo šta piše za Mandićevu je rezultat dezinformacija koje su kružile. Isto tako moguće je da ovo nije tačno. Ono šta je relevantije su komentari o Draganu i o ljudima sa kojima se on sretao, recimo Simatović. Isto tako na vrhu strane 3 se govori o sastancima i zajedničkim posetama, Dragana i Šainovića. Ovaj dokument zajedno sa drugim dokumentima ukazuje na to da postoji osnovani razlog da se smatra da ono šta stoji u prvom pasusu dokumenta, da je tačno. A to je da je bilo kontakata, bliskih kontakata između Snedena i organa MUP-a Srbije.

SUDIJA ROBINSON: Molim vas da mi nešto pojasnite. Ono šta stoji u fusnoti su vaši komentari?

SVEDOK TUNENS: U ovom dokumentu?

SUDIJA ROBINSON: Da, u ovom dokumentu.

SVEDOK TUNENS: Ne, ovo je originalni dokument. Fusnote su stavljene u dokument od strane onih koji su sastavili ovaj dokument.

SUDIJA ROBINSON: U redu. Hvala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro, ja pretpostavljam da mogu da nastavim, gospodine Robinson?

SUDIJA ROBINSON: Da, gospodine Miloševiću. Izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi onda govorite, Šainović, kažete sreo se sa Draganom u Boru. Inače Šainović je iz Bora, pa tamo privatno odlazi. I navodno su razgovarali da se u Boru organizuje neki centar za obuku, ali pošto nije postojala saglasnost komadanta republičkog štaba Teritorijalne odbrane Srbije, onda je taj zahtev odbijen.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Prem tome, zar vam ovo nije dovoljno konfuzno. Neki ministar iz Vlade Srbije predlaže nekom privatnom licu koji

je došao iz Australije, pa to onda lokalni komadant Teritorijalne odbrane je odbio zato što nije postojala saglasnost štaba Teritorijalne odbrane, je l' vam to ne liči na rekla-kazala, uopšte skupljane podataka koji nikako ne idu jedno sa drugim? I neozbiljno bi bilo i sa stavnovišta pozicije jednog ministra i sa stanovišta odnosa koji bi mogao prema njemu da ima major koga pominjete ovde. Eto, to je na kraju palo u vodu i nikom ništa. I šta uopšte znači ova informacija, kod nas se kaže "smuti pa prospri".

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: U transkriptu stoji da je gospodin Milošević rekao "a onda vi kažete Šainović", pa to ne trvdim ja, nego to stoji u ovom izveštaju, tako da bi to trebalo da se ispravi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro ...

SUDIJA MEJ: Neka svedok kaže šta ima.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Ja pripremajući ovaj izveštaj nisam proučavao delatnost gospodina Šainovaća koji se spominju u ovom pasusu, tako da ja ne mogu ništa da kažem o tome.

SUDIJA MEJ: U redu. Izvolite dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste, dakle, samo izvukli iz ovog izveštaja moguću pretpostavku, zato što je ovaj bio u kontaktu sa pojedincem jednim koji je zaposlen u Službi državne bezbednosti, da je angažovan za račun Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije, kapetan Dragan. Dakle samo ste to izvukli kao svoj zaključak. Je l' tako, gospodine Tunens?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ja, pre svega, ne izvlačim zaključke, već pišem analize. Kao drugo, ja sam objasnio i juče i danas, da ovaj izveštaj nije nastao na osnovu rada samo jedne osobe, već je verovatno zbir rezultata rada raznih organa bezbednosti. Dakle ima delova koji su istinitiji nego drugi, najverovatnije, ali u prvom pasusu, ono šta sam uzeo u obzir zapravo se podudara ili sadrži slične podatke koje smo našli iz drugih izvora. Dakle ovde se ne diskutuje vrlo detaljno u izveštaju, ali se zna da pojedinci kao što su Dragan, pa čak i Arkan uživali pažnju, ne samo privatnih medija, nego čak i državnih medija u Srbiji. I to je indikator aktivnosti koju su oni poduzimali. Ja se sećam izjava koje je gospodin Dragan davao na pres konferencijama kako se sastao sa Tomislavom Simovićem, kada je Simović bio Ministar odbrane Republike Srbije. Isto je tako bio onaj raniji intervju koji

sam ja spomenuo, gospodina Dragana. Dakle, ovaj izveštaj, ove informacije nisu zasnovane samo na osnovu podataka iz jednog izvora, već više izvora i to je rezultat analize.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Tunens, nema smisla da se toliko zadržavamo na tom faktoru koji ste dali. Očigledno pridajete previše značaja špekulacijama koji su tu napravljeni. Sada, u tabulatoru 5, sada pokušavate da povežete Arkana sa Ministarstvom unutrašnjih poslova. Da li je vama poznato, inače opšta poznata činjenica da je Arkan, Željko Ražnjatović, koji je kasnije bio u Srpskoj dobrovoljačkoj gardi, koju je sam osnovo bio povezan sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, ali saveznim ministarstvom i to u vreme kada je na čelu tog ministarstva bio vodeći slovenački političar Stane Dolanc? Je li vam to poznato?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Budući da je Arkan, odnosno Željko Ražnatović, važna osoba za razumevanje situacije u Istočnoj Slavoniji između 1991. i 1995. godine, a Belgija je imala svoje trupe u Baranji, to je u severnom delu tog područja, između 1991. i 1995. godine, onda sam ja u okviru mojih prethodnih profesionalnih aktivnosti prikupio informacije o toj osobi i njegovim vezama sa Saveznim ministarstvom unutrašnjih poslova, kao i Ministarstvom unutrašnjih poslova Srbije, od kraja osamdesetih do početka devedesetih.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Onda, znači, znate za te veze od osamdesetih ministarstva, čak mislim početkom osamdesetih sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, saveznim. Dalje, pa onda imate u tabulatoru 5 gde ovaj ovde koji daje ovu informaciju, kaže: "Prehrambeni artikli pristigli u vidu pomoći od Vlade Srbije, takođe se distribuiraju posredstvom Arkana, ali je imenovani ukazao i na pojavu zloupotrebe prilikom realizacije navedenih transakcija". Pa onda kaže: "Iznoseći primer zloupotrebe sa prehrambenim artiklima, Arkan navodi da je štabovima u Erdutu i Sarvašu dostavljeno 40 tona pilećeg mesa. Predstavnici štabova isto prodavali od 50 do 150 dinara kilogram". Prvo, da li vam se čini, pošto kažete da ste to tamo izučavili, da pomoć u hrani, u odeći, u lekovima koje Srbija šalje, ne šalje preko svog Crvenog krsta i ostalih humanitarnih organizacija, nego šalje preko Arkana? Je li vam to verovatno, gospodine Tunens? Crveni krst Srbije i uopšte humanitarna pomoć Vlade Srbije to treba da bude povezano sa Arkanom? A onda postoje zloupotrebe, pa to šta dobiju kao pomoć, onda to prodaju.

SUDIJA MEJ: Ne, postavite pitanje svedoku. O čemu se ovde radi u vašem pitanju? Ako svedok može da odgovori, neka odgovori.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, u izveštaju se ne analizira situacija u Crvenom krstu Srbije. U ovom izveštaju se analizira rukovođenje i komandovanje oružanim snagama u Hrvatskoj, kada je reč o oružanim snagama SFRJ. Znači JNA, lokalni Srbi, Teritorijalna odbrana, dobrovoljci. Ovaj dokument o kome sada govori gospodin Milošević je jedan od više dokumenta koji su korišćeni u izveštaju i koji su iskorišćeni da bi se analizirala situacija u vezi sa Arkanom, njegov status, njegova veza sa zvaničnim instancama u Srbiji. Dozvolite mi da skrenem vašu pažnju na stranu 38 drugog dela izveštaja, gde se takođe mogu naći informacije o organima Uprave bezbednosti i njihovim informacijama o Arkanu i Arkanovim vezama sa MUP-om u Republici Srbiji ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Tunens, pošto ste vi, kažete i uopšte belgijsko prisustvo ste pomenuli u Istočnoj Slavoniji, je li tačno saznanje koje ja imam da je Arkan bio, odnosno Srpska dobrovoljčka garda, sve vreme dok se nalazila u Istočnoj Slavoniji, bila u okviru Teritorijalne odbrane Istočne Slavonije, a kasnije Srpske vojske Krajine? Je li to tako ili nije?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, to zavisi od toga, možda bih mogao bolje da se izrazim, kada taj vremenski period počinje i prestaje. Gospodin Milošević je upotrebio izraz sve dok je bio u Slavoniji. Međutim Arkan je u neko vreme napustio to područje, on se vratio u Srbiju, a njegov centar za obuku je tamo ostao i sam Arkan ga je predao lokalnoj Teritorijalnoj odbrani koja službeno nije postojala, pa je to sve zajedno predato lokalnoj policiji. To je onda ponovo postao centar za obuku arkanovaca. Tako kada govorimo o tome moramo da odredimo precizni vremenski period.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali u svakom slučaju je uvek bio podređen ili Teritorijalnoj odbrani ili policiji Krajine, odnosno snagama koje su kontrolisale to područje i koje su bile u sastavu SAO Krajine. Da li je tako ili ne?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, poznati su mi dokazi o tome da je u toku operacije u području Vukovara 1991. godine, jesen i zima 1991. godine bilo primera kada je Arkan delovao pod komandom i kontrolom JNA.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, evo vidite u ovom tabulatoru 7, vi ste dali dokument komandanta, to je valjda operativna grupa "Jug", piše gore, u levom gornjem uglu, 22. novembar 1991. godine, selo Negoslavci, komadanat pukovnik Mile Mrkšić. I kažete, ne kažete vi, nego piše u dokumentu: "Na osnovu novonastale situacije" i tako dalje "naređuje da se dobrovoljački odred Leva supoderica uputi u sastav 12. motorizovane brigade, da se kragujevački odred", pretpostavljam isto dobrovoljački, "'šumadinac' uputi u sastav 1 PGMD", ne znam tačno šta ta vojna skraćenica znači, ali to je neka redovna jedinica JNA, "a da se neka tenkovska četa 1", pretpostavljam bataljona, "vрати u matični sastav". Onda se kaže: "Jedinice Teritorijalne odbrane Vukovara prepotčiniti 80. motorizovanoj brigadi i nastaviti sa izvršenjem postavljenih zadataka, obezbeđenje i kontrola zauzetog prostora u Vukovaru, sa težištem na najosetljivijim objektima opština, pošta, bolnica, SUP, obrazovne i kulturne ustanove", znači to je već posle zauzimanja Vukovara. "Sva pitanja oko razduživanja i izdavanja potvrda, isplate regulisaće se" i tako dalje, personalni organi i ostalo. I onda se vidi da je dostavljeno i ovom dobrovoljačkom odred koji on ovdje zove "šešeljevci", kragujevačkom odred "šumadinac", ali to je dobrovoljački odred koji je došao i stavio se pod komandu JNA. Je li to proizilazi iz tog dokumenta?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, pitanje bi trebalo da se pojašni. O kojoj dobrovoljačkoj jedinici sada govorimo i šta se tačno misli kada se kaže da se dobrovoljačka jedinica stavlja pod nečiju komandu? Prepotčinjavanje je mera koji preduzima nadređeni, a ne podređeni. Nije podređeni taj koji jednog dana kaže sam sebi "e sada ću ja biti podređen tome i tome". Ta akcija dolazi od nadređenog. Zato molim da mi se pitanje pojašni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali ovo podrazumeva, taj dobrovoljački odred, u dokumentu piše: "Dobrovoljački odred Leva supoderica", da je on stavljen, odnosno kad se o njemu ovde piše, da je on pod komandom JNA?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, iz izveštaja gde se situacija u Istočnoj Slavoniji obrađuje od strane 65 pa dalje u drugom delu izveštaja, da je veoma rano izdato jedno naređenje citirano pri dnu strane 65, datirano 29. oktobra 1991. godine, prema kom se dobrovoljačka jedinica Leva supoderica, a koja je imala veze sa Srpskom radikalnom strankom, bila počinjena jurišnom odred broj 1. To znači da je ona od tada činila deo tog odreda, od 29. oktobra, pa na dalje. Prema tome situacija o kojoj se govori u ovom naređenju je situacija posle pada Vukovara i posle evakuacije bolnice. Gardij-

ska brigada koja je bila glavna jedinica u operativnoj grupi "Jug", spremala se polako na povlačenje i prema tome postepeno je predavala svoje zadatke i odgovornosti drugim jedinicama JNA. U ovom konkretnom slučaju 80. motorizovanoj brigadi. I sada ovo naređenje potvrđuje da Leva supoderica ostaje podređan JNA, kao što je to već rečeno u naređenju od 29. oktobra, jedino se njoj nadređena jedinica menja u novonastaloj situaciji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. To, dakle, potvrđuje ono šta i tvrdi Srpska radikalna stranka, da su oni dobrovoljce isključivo slali dok je bila JNA, pod komandu JNA, a kasnije pod komandu Srpske vojske Krajine ili Vojsku Republike Srpske, ali uvek pod komandu vojske koja je zakonito nadležna za određenu teritoriju. Je li to proizilazi iz ovoga, šta ovde piše, a šta oni tvrde? Dakle slali svoje dobrovoljce uvek pod komandu legalnih vojnih formacija, da pomognu. Je li tako ili ne?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, poznate su mi te tvrdnje Srpske radikalne stranke, ali nisam to analizirao. Drugim rečima nisam pregledao kompletnu dokumentaciju Srpske radikalne stranke. Sve šta mogu da vam kažem na osnovu analizi sadržane u mom izveštaju, je to da je u ovom konkretnom slučaju, to jest operacijama JNA u području Vukovara, najkasnije 29. oktobra 1991. godine, dobrovoljci povezani sa Srpskom radikalnom strankom, ne samo Leva supoderica, nego i druge grupe bili potčinjeni JNA tokom tih operacija. I prema ovom dokumentu, taj se odnos potčinjenosti nastavio i nakon 21. novembra 1991. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Prema tome, prema podacima koje vi, kao analitičar, imate, koje ovde iznosite, tačna je njihova tvrdnja da su dobrovoljce slali isključivo JNA ili, naravno, u drugim situacijama Teritorijalnoj odbrani Krajine ili Republike Srpske. Pošto smo već na tabulatorima, meni je praktično da eliminišem neki ...

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, želeo bih da reagujem na ovo šta je gospodin Milošević rekao. Ja nisam u stanju da potvrdim tvrdnje političkih stranaka. Moj zadatak je bio da pogledam naređenja i druge službene dokumente i da ih analiziram. Da li se ta analiza poklapa sa tvrdnjom neke političke stranke ili ne, to nije delokrug moga rada.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro. Ja samo sam želeo da tu vašu tvrdnju uporedim sa njihovom tvrdnjom i vidim da su oni ... Jesu bili podređeni JNA? Oni su nastojali da izbegnu da se ponašaju anarhično. Sle-

deće što imate, tabulator broj 8. Ja ću pokušati da eliminišem ove tabulatore da bi sebi učinio život praktičnijim ...

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, engleski mi nije maternji jezik, ali čini mi se da tvrdnja ne znači isto šta i analiza. Tvrdnja može biti zasnovana na jednoj ili dve opservacije. Kao što ćete videti u mom izveštaju, ja sam koristio službene dokumente JNA i naređanja tako da se ne može ovde govoriti tek o tvrdnji, radi se o analizi, zasnovanoj na naređenjima JNA.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Naravno, pa ona i potvrđuju, ona i potvrđuju stav da su se oni ponašali legalno. Dakle bili potčinjeni JNA i to je u skladu sa zakonom koji vi citirate. To nije sporno.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Ne, to nije sporno kada je reč o naređenjima koje sam ja citirao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Lepo, to sam želeo da ustanovim. E sada imate tabulator broj 8, to je naredba načelnika Generalštaba da se formira 30. i 40. kadrovski centar, famozni 30. i 40. kadrovski centar, valjda ćemo to konačno da razjasnimo, ako ne sa vama, onda možda sa nekim drugim. Skrećem vam pažnju na stranu 89 i 90 ovog vašeg izveštaja koji se zove, ovaj drugi deo, "Oružane snage JNA i sukobi u Hrvatskoj". To je u srpskoj verziji, piše pod "J": "Dana 15. novembra 1993. godine načelnik Generalštaba general-pukovnik Momčilo Perišić naredio je da se osnuje 30. i 40. kadrovski centar. Naređenje general-pukovnika Perišića sledilo je za naređenjem predsednika SRJ" i tako dalje, "od 10. novembra 1993. godine". I onda na sledećoj strani, gde kažete u tački 1: "Prema Perišićevoj naredbi kadrovski centri će se potčiniti načelniku Personalne uprave koji će u saradnju sa nadležnim organima regulisati imenovanja, razmeštanja i druga pitanja" i tako dalje. Znači ti kadrovski centri, ti famozni kadrovski centri, 30. i 40. dakle preko kojih su ostvarivani lični dohoci, zdravstveno, socijalno osiguranje članova porodica i tako dalje, su podređeni Personalnoj upravi. E sada vi meni, gospodine Tunens, kao vojnik odgovorite: kada bi bilo subordinacije u odnosu na Vojsku Jugoslavije i Vojsku Republike Srpske i Srpsku vojsku Krajne, da li bi bilo moguće da ti kadrovski centri gde se vode, vodi briga o njihovoj materijalnoj pomoći, budu podređeni Personalnoj upravi? I koja to vojska može da bude podređenja Personalnoj upravi?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ne razumem pitanje. Ko treba da je podređen 30. kadrovskom centru?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ni ja ne govorim ko je podređen 30. kadrovskom centru, nego kažete prema Perišću u tački 1, ovdje na strani 90: "Prema Perišćevoj naredbi kadrovski centri će se potčiniti načelniku Personalne uprave". A u tački 2 kažete: "Taj organ vodi", ključne reči su "administrativnu brigu o njima". Dakle, da li je ovo jasan dokaz da ne postoji odnos subordinacije između Generalštaba Vojske Jugoslavije i Vojske Republike Srpske ili Srpski vojske Krajine već se u 30. i 40. kadrovskom centru, a koji su podređeni načelniku Personalne uprave, vodi brigada o njihovim materijalnim i statusnim pitanjima, socijalnom i zdravstvenom osiguranju njih i njihovih porodica i ostalim pitanjima. I da to nema nikakve veze, uopšte, sa idejama da postoji lanac komandovanja. Je li to vama jasno ili nije, gospodine Tunens?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, pasus koji je gospodin Milošević iz izveštaja pročitao govori o kadrovskoj podršci, a ne govori o odnosu potčinjenosti između SVK, VRS i VJ. Upotreba reči "potčinjenost" u ovom konkretnom pasusu gde govorim o 30. kadrovskom centru nije ništa drugo nego kopija 3 pasusa Perišćevog naređenja, gde se jasno navodi da će ti kadrovski centri biti potčinjeni upravi kadrovske službe. Komplikovano pitanje između VJ, SVK i VRS nije pitanje o kome se govori u toj sekciji izveštaja, zato mi sada nije jasno da se napravi neka razlika. Kakva razlika?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nije bitno u kojoj sekciji izveštaja se govori, ali je ovde bitno da je ovo najbolji dokaz da taj 30. i 40. kadrovski centar isključivo zadužen za aspekt materijalne pomoći nekadašnjim oficirima JNA, a onima koji su u Vojsci Republike Srpske ili vojsci Republike Srpske Krajine, njihovim platama, socijalnom i zdravstvenom osiguranju njihovim porodicama, a nikako bilo kakvim vojnim operacijama ili bilo čemu drugom, jer inače ne bi bili podređeni Personalnoj upravi. Personalna uprava brine upravo samo o tim pitanjima: status, lični dohodak, socijalno, zdravstveno osiguranje i ostale stvari. Je li to jasno ili nije?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ne vidim da je potrebno da se ovde nešto razjašnjava.

SUDIJA MEJ: U redu. Stvar je završena, svedok je rekao šta je imao, a vi možete da iznosite svoje argumente kasnije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro.

SUDIJA MEJ: Idemo dalje na nešto drugo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Sve piše.

SUDIJA KVON: Nisam baš dobro čuo pitanje. Pomozite mi, gospodine Tunens. Personalna uprava, nije li to nešto u vezi sa vojskom?

SVEDOK TUNENS: Personalna uprava je jedan od odseka Generalštaba. Imate pozadinski deo, odsek za moral, operativni odsek, a ovaj paragraf govori samo o uspostavljanju 30. i 40. kadrovske centra. Kao što je gospodin Milošević objasnio, ti centri su osnovani da bi se sređivala administrativna pitanja JNA, odnosno Vojske Jugoslavije, koji su služili, odnosno radili na teritoriji druge zemlje. Ta teritorija u ovom slučaju je teritorija pod kontrolom VRS i SVK. Iz dokumenata koje smo spomenuli i to stoji u izveštaju, da finansijska pitanja, poput plata, nadoknada i drugih stvari, da se sve to tamo radilo. Isto tako računao se radni staž i slična pitanja. E sada da li postoji veza između isplata plata i rukovođenja i komandovanja, sa strogo vojnog gledišta ne postoji, jer kadrovska služba nema veze sa rukovođenjem i komandovanjem. Međutim, ipak valja postaviti pitanje: da li isplata plata može da utiče na njihovo ponašanje i da li jednu takvu vezu treba razmotriti u kontekstu rukovođenja i komandovanja? Međutim, o tome se ne govori u ovom delu izveštaja.

SUDIJA KVON: Međutim, moje pitanje je da li je kadrovska služba jedan organ vojske?

SVEDOK TUNENS: Da, časni Sude, to je jedan odsek unutar Generalštaba.

SUDIJA KVON: Hvala. Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovde se, gospodine Tunens, samo da vas ispravim, ne radi o tome da su oni oficiri JNA. JNA im daje lične dohotke, a za vreme dok im te lične dohotke daje i brine o socijalnoj zaštiti njihovih porodica, oni su oficiri Vojske Republike Srpske i vojske Republike Srpske Krajine, koja u komandnom smislu nema nikakve veze sa JNA, odnosno Vojske Jugoslavije. Je li to tačno po vašim analitičkim podacima ili nije?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, kada je reč o prvom delu pitanja, a to je da se tu radi o oficirima JNA, odnosno Vojske Jugoslavije koja je

plaćala Vojska Jugoslavije, moram da kažem da se sa time slažem. Drugi deo pitanja, a to su veze između Vojske Jugoslavije, VRS i SVK, sa tim zaključkom ne bih se složio. Ja bih vas tu uputio na onaj deo izveštaja o kome smo govorili juče. Na primer, ako uzmete u obzir razmenu dnevnih borbenih izveštaja, ako uzmete organizaciju i koordinaciju sastanaka i tako druge stvari ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa vi ste našli jedan ili dva, pa prijateljske armije svakako se sreću ili sarađuju. Vi čak tvrdite kako ja dobijam dnevne izveštaje. Da li ste onda mogli da ustanovite, kao vojni stručnjak, da ja u mom kabinetu nisam imao apsolutno zaposlenog na vojnim pitanjima, niti nekoga ko bi na nekim sličnim pitanjima mogao da prima takve izveštaje? Pa vi iznosite tu tvrdnju zato što je neko negde napisao da se i meni dostavlja neki izveštaj, dostavljao se verovatno ponekad izveštaj i Perišiću da bude i on informisan, a ne da bi nešto naredio. Je li tako, gospodine Tunens ili nije?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Tražim relevantan deo izveštaja, ali moram da vam kažem da se u izveštaju ne tvrdi da ste vi te izveštaje primili. Zaključak je tek da su ti izveštaju vama poslati ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U redu. To je nevažno. Ovo je dovoljno. Hvala.

SUDIJA MEJ: Ukoliko on želi da nešto doda svom odgovoru, to sme da učini.

SVEDOK TUNENS: Oprostite, časni Sude. Zaključuje se da su izveštaji bili slati gospodinu Miloševiću i generalu Perišiću. I ako gledamo sadržaj tog izveštaja vidimo da oni redovno sadrže informacije koje se tiču logističke podrške Vojske Jugoslavije SVK, zahtevima koji idu za SVK za dodatnom logističkom podrškom, procene za dodatnu podršku, materijalna podrška, gorivo, municija i slična pitanja. Isto tako, obračun onoga šta je ranije dobijeno od Vojske Jugoslavije. Osim toga, na koordinacijskim sastanicima, a to se spominje na strani 116 drugog dela izveštaja, ja sam to na više mesta spomenuo te kordinacione sastanke između SVK, VRS i Vojske Jugoslavije. Na primer, u engleskom prevodu, strana 118, pri dnu strane spomenuti su slični sastanci u januaru, februaru i maju 1994. godine. Ako pogledate stranice koje slede posle toga, naćićete još više sličnih referenci. Prema tome, to nam sve govori da se radilo o organizovanim kontaktima, a ne samo o kontaktima, nego

i o koordinacijskim sastancima. A sada, koordinacija prema pravilima JNA može da obuhvata i odnos potčinjeni - nadređeni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: 'Ajte, gospodine Tunens, da li imate ikakav i jedan jedini dokument, pošto ste analitičar, a pošto ova mašinerija skuplja sva moguća dokumenta, da li imate i jedan jedini dokument kojim Generalštab Vojske Jugoslavije izdaje bilo kakvu naredbu Glavnom štabu Srpske vojske Krajine ili Glavnom štabu Vojske Republike Srpske?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, na strani 120 izveštaja, engleska verzija, pasus "H", je navedena naredba iz decembra 1994. godine. Mogu da vam kažem i koji je broj dokaznog predmeta, jer je već uvrštene u dokazni materijal, 469, tabulator 18. To je naredba od 7. decembra 1994. godine koju je general Perišić poslao Milenu Čeleketiću, načelniku Glavnog štaba Srpske vojske Krajine i Milanu Martiću, predsedniku Republike Srpske Krajine i tu se govori o tome da se omogući slobodan prolaz humanitarnog konvoja UNPROFOR-a po Bosni i Hercegovini, u zapadnom delu i onda se kaže: "Po ovlašćenju predsednika Republike Srbije Slobodana Miloševića, načelnika Generalštaba Vojske Jugoslavije generala-potpukovnika Momčila Perišića". Dakle to je dokazni predmet 469, tabulator 18.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Tunens, ja vam se veoma zahvaljujem što ste ovo našli, konačno i tvrdite da je to neka naredba. To je, znači, 1994. godina, 7. decembar. U to vreme gospodin Akaši (Yasushi Akashi), specijalni predstavnik generalnog sekretara UN, ima vrlo česte odnose samnom. Ja sam nastojao da mu pomognem maksimalno, to pretpostavljam da znate, jer ova vaša strana za koju svedočite ima niz njegovih izveštaja koji to potvrđuju. A ovo šta vi citirate, pročitacu na srpskom jeziku. Nisam upoređivao kako je prevedeno, ali ovo nema veze ni sa kakvom naredbom, već proizilazi iz ovoga, a vi ćete mi potvrditi kao vojni analitičar, da ja očigledno nisam imao, verovatno mogućnosti veze ili kontakt, pa sam tražio od generala Perišića da na svaki način pošalje poruku Martiću, da bi intervenisao za ono šta me molio Akaši. Ovde kaže on je tu poruku poslao, kako je poslo, to ne znam: da li je delimično išla nekim kurirom, da li je delimično išla nekim telefonima, kako su veze funkcionisale u to vreme, neko će verovatno morati da utvrđuje. I on šalje i kaže na ličnost predsednika Republike Srpske Krajine gospodina Milana Martića i komadanta Glavnog štaba general-majora Milana Čeleketića. "Po nalogu predsednika Republike Srbije", dakle ne po naredbi, ovde je prevedeno, sada vidim na engleskom

“po naređenju predsednika Republike Srbije”, “nalog” i “naredba” nije isto u srpskom jeziku, niti ja mogu da naredim generalu Perišiću kao predsednik Republike Srbije. U srpskom tekstu lepo piše “po nalogu predsednika što pre omogućiti prolaz humanitarne pomoću UNPROFOR-a zapadnoj Bosni.” Tu se govori o tome, Akaši je tražio, da se, naravno, interveniše za humanitarne razloge. Iz dva razloga: ja sam rekao Perišiću “nađi način da im javiš da moraju to da urade prema Akašiju. Prvo, jer ste vi, gospodine Martiću, to obećali gospodinu Jasušiju Akašiju i drugo što visi o koncu odluka o povlačenju UNPROFOR-a iz zapadne Bosne. Obavestite UNPROFOR, gospodina Akašija pisanim putem da ćete preuzeti obavezu i istu izvršiti odmah večeras.” Prema tome, on po ovlašćenju prenosi poruku, gde ja tražim da se obačenje koje je dao Akašiju izvrši i da pusti UNPROFOR-ov konvoj i vi to smatrate odnosom subordinacije. Dakle, potpuno je ista matrica ovde. Moja zalaganja za mir ovde se uzimaju kao dokaz da ja upravljam situacijom. Tražim da pusti humanitarne konvoje, a vi kažete da je to naređenje. Čak nije ni prevedeno kako treba. Je l' imate još neku taku naredbu, gospodine Tunens? Biću vam zahvalan.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ja nisam samo na osnovu jednog jedinog dokumenta zaključio da je Srpska vojska Krajine bila potčinjena gospodinu Miloševiću. Ja sam samo pokušavao da odgovorim na njegovo pitanje koje je glasilo da li smo imali ikakvih naredbi od gospodina Miloševića SVK i VRS. Ovo je jedan od primera. Ja ne govorim BHS, ali razumem vojni jezik, iz toga instrukcija ili nalog može da ima implikacije naredbe. Ovo se navodi u izveštaju na strani 62 u prvom delu. Prema uputstvima iz JNA iz 1993. godine, postoje četiri vrste naredbi: postoje direktive koje se izdaju na najvišem nivou, zatim instrukcije, upustva, naredbe i komande na najnižem nivou. Meni je jasno da ovo nije najvažnije vojno pitanje koje se ovde obrađuje, zato što, naravno, bilo je ozbiljnih problema sa kretanjem UNPROFOR-a, ne samo na srpskim teritorijama u Hrvatskoj već i u Bosni i Hercegovini. To što mi nemamo ovde naredbi ne znači da te naredbe ne postoje. Ja sam poslao puno zahteva u SRJ, a kasnije u Srbiju i Crnu Goru da mi se dostave dokumenti. Na neke zahteve su mi odgovorili, na neke nisu. To što ih mi ovde nemamo ne znači da te naredbe ne postoje. Prema tome, ja ne mogu da zaključim ništa na osnovu toga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovde kaže treba samo to da uradi iz dva razloga, “jer ste vi, gospodine Martiću, to obećali Jasušiju Akašiju” i drugo što visi o koncu odluka o povlačenju UNPROFOR-a iz zapadne Bosne, pa se na-

stoji da se ne pogorša situacija i traži se i on prenosi moju poruku. Inače da sam ja mogao da stupim u vezu, sam bih mu to rekao, da insistiram da pusti UNPROFOR. I vi to uzimate kao dokaz naredbe. Je l' imate još neku takvu? Biću vam vrlo zahvalan da mi date još neku takvu naredbu.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, mislim da sam odgovorio na to pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jeste odgovorili da ste tražili, pa niste dobili. Niste dobili zato što nema. Inače biste dobili. Sada da se vratimo na ove paravojne formacije ...

SUDIJA MEJ: Ukoliko svedok želi da odgovori, onda može, inače nećemo ovo da uzmemo u obzir. Pređite na nešto drugo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa, hoće li da odgovori svedok ili neće?

SUDIJA MEJ: Ne, on vam je već odgovorio. Prema tome idite dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U redu, gospodine Mej, vrlo dobro. Recite mi, molim vas, pošto vi kažete "Oružane snage SFRJ i sukob u Hrvatskoj", to je vaš glavni naslov, valjda, to nije sporno, da li je, po vama, Zbor narodne garde, ZNG, u vremenu u kojem govorite, to je vreme kada postoji SFRJ, sa svojim ustavom koji citirate, zakonima i vojnim propisima JNA i TO koji citirate i citirate da su to jedini legitimni elementi oružanih snaga SFRJ, da li je, dakle, u to vreme, Zbor narodne garde bila paravojna grupacija ili neka vrsta partijske vojske tadašnjeg HDZ, vodeće partije na hrvatskoj političkoj sceni? Kao analitičar, molim vas odgovorite mi na to pitanje.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Kao analitičar, mene su zamolili da analiziram snage SFRJ, dakle JNA i TO i njihov status tokom sukoba u Hrvatskoj koji se tiče rukovođenja i komandovanja. ZNG nije bila deo ovog projekta, tako da ne mogu da odgovorim na ovo pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Odgovorili ste i to, kako bi rekli naši prijatelji u Hrvatskoj, "znakovito" ste odgovorili. A da li vam je poznato da je Predsedništvo SFRJ, kao Vrhovni komandant oružanih snaga 9. januara 1991. godine donelo naredbu o razoružavanju svih paravojski u periodu od 10 dana, a da su hrvatski predstavnici, pre svega Mesić, tražili najpre dodat-

na dva dana za razoružavanje, a zatim, posle konsultacija sa svojim saveznicima sa zapada, odbili naredbu o razoružavanju paravojnih formacija. Da ...

SUDIJA ROBINSON: U transkriptu stoji 9. januar 1931. godine. Da li je to tačno?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: 1991. godine, verovatno je štamparska greška, 1991. godine

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Dakle, isti odgovor kao i na slično pitanje pre toga. Ja sam upoznat sa tom naredbom i sa događajima, ali to nije bio deo ovoga izveštja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Hteo bih da dodam to, to što ja kažem da to nije bio deo ovog izveštaja, to ne znači da se ja slažem sa onim šta vi kažete, gospodine Miloševiću. Vi nam dajete vašu verziju događaja, a ja, kao analitičar, bih morao da proučim dokumente koja se tiču ovog događaja, pre nego što bih mogao da dam neko mišljenje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vrlo dobro, gospodine Tunens. Pošto ste vi zaduženi samo da govorite o tome šta rade Srbi, da li vam je poznato da su tu istu naredbu izpoštovali jedino Srbi u Hrvatskoj i položili celokupno naoružanje kojim su raspolagali, verujući da JNA, pošto je Predsedništvo odlučilo, da će da zaštiti sve građane? Da li vam je to poznato?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: To se možda i desilo u to vreme, ja sam sada pokušavo da nađem dokument u svom izveštaju. S druge strane postoje dokumenti, vi ste spomenuli jedan od njih jutros, izveštaj organa bezbednosti JNA o Arkanu i o municiji i oružiju koje je on delio u Slavoniji, a koje je dobio od srpskog Ministarstva unutrašnjih poslova. To ne znači ukoliko su se oni razoružali u januaru, da se kasnije nisu ponovo naoružali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Čekajte, molim vas, pošto vi sada kažete da sam ja tako pomenuo. Ja sam govorio o onoj hrani i ostalo. Sada me vraćate na ovaj tabulator o Arkanu. Ne mogu sada da se setim koji je to broj ...

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Tabulator 5. Ne, oprostite, možda i neki drugi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, jeste, tabulator 5. Hvala vam. Kaže: "Prilikom izvršavanja funkcionalnih zadataka u sklopu jedinice i stavova štaba Teritorijalne odbrane Savski venac, angažovanim na obezbeđenju mosta 'Bratstvo i jedinstvo', organ bezbednosti navedenog štaba", to organ bezbednosti, to znači neki oficir, je l' tako, jedan oficir, "posredstvom rezervnog potporučnika Blagojević Gorana, ostvario je u bivšem centru za predvojničku obuku u Erdutu više kontakata sa Željkom Ražnatovićem Arkanom, komandantom takozvane 'Srpske dobrovoljačke garde'". To piše u ovom izveštaju. I kaže, govoreći o Arkanu: "Imenovani je izjavio da se naoružanje, municija i MES", valjda sredstva neka, "dobijaju od strane MUP-a i Ministarstva odbrane Srbije i da on to distribuira štabovima Teritorijalne odbrane Erduta, Sarvaša i Borova sela". Hoćete da kažete da je, ovde piše šta je taj čovek rekao, da mu je Arkan rekao. Da li išta drugo piše ovde, gospodine Tunens?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, pre nego što odgovorim na pitanje, "MES" znači minsko-eksplozivna sredstva na BHS. Ja sam spominjao ovaj dokument, ako hoćete da se ponovo osvrnemo na Arkana.

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. Jedan po jedan. Izvolite.

SVEDOK TUNENS: Dakle, oprema i oružje koje je Arkan imao u svom centru za obuku su bili prilično moderne vrste. I to nije ono lično naoružanje koje bi neko imao kod kuće. Ovde se radilo o vojnom oružju. I ukoliko pogledate geografiju tog područja, jedini način na koji je ono moglo da uđe na to područje je bilo preko mosta u Erdutu ili negde drugo kroz teritoriju Srbije. Ja pretpostavljam, da je on morao da prođe kroz granični prelaz ili da se sretne sa nekim vojnim ili policijskim osobljem koje bi proverilo šta on to transportuje. Prema tome, činjenica da je on imao ovakvu vrstu naoružanja je poznata.

SUDIJA MEJ: Sada ćemo da prekinemo. Vreme je za pauzu. Pauza od 20 minuta. U međuvremenu, što se tiče sutrašnjeg dana, predlog koji ćemo da usvojimo je taj da svedok, general koji dolazi danas, će da svedoči, a zatim kada bude moguće ćemo da završimo svedočenje ovog svedoka. Optuženi ima još dopunskih 15 minuta posle završetka današnjeg dana. Amikusi će da imaju 20 minuta i normalni jedan sat za dodatno ispitivanje. U redu, sada pravimo pauzu.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Mej, sada me je upozorio vaš službenik da se približim mikrofONU. Verovatno me ne čuju dobro. Gospodine Tunens, maločas ste upravo rekli kao, eto, prešao je granicu i tako da je morao doći iz Srbije. Pa valjda vam je jasno iz tog mora podataka koje imate, te 1991. godine nikakve granice tu nije bilo. To je sve bila Jugoslavija.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ja sam upoznat sa situacijom u SFRJ kako je izgledala pre 1992. godine. S druge strane kada je jednom izbio sukob u Hrvatskoj, ja pretpostavljam da je postojala kontrola strateških ciljeva, lokacija, kao što su bili mostovi preko Dunava i tako dalje. Ono šta sam ja ranije spomenuo oko Arkana, se uglavnom odnosilo aktivnosti vezane sa dolaskom UN snaga, a to je od aprila od 1992. godine do 1996, 1997. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Formulacija koju ste dali odnosila se na 1991. godinu. Je li vam poznato, gospodine Tunens, čak i kada je reč o rasporedu armija u nekadašnjoj JNA, da su postojale tri vojne oblasti i da je Prva armijska oblast zahvatala i deo Hrvatske, Bosne i Hercegovine, čitavu Bosnu i Hercegovnu, ne sećam se tačno, ali, dakle, bile su tri armijske oblasti i one se nisu podudarale sa granicama republika. To dobro znate.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Ja sam upoznat sa time.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Poznato vam je da je u kompetenciji Prve armijske oblasti bio prostor i na desnoj i na levoj obali Dunava? Je li vam to poznato?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Da, jeste. Postoji karta koju je izdalo geografsko odeljenje JNA i to se nalazi u ovom izveštaju. Sada ću da vam kažem na kojoj strani. To možda možemo i kasnije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U svakom slučaju nije sporno da je i leva i desna obala Dunava bila na prostoru Prve armijske oblasti i da je JNA, kako ste i sami konstatovali, imala pod kontrolom sve oružane snage na tom prostoru. Pa, prema tome i Teritorijalnu odbranu, dobrovoljačke jedinice i tako dalje. Pretpostavljam da je to nesporno.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Ne, časnici Sude. To je jedna od procena ili jedan od zaključaka do kog može da se dođe na osnovu naređenja Prve vojne oblasti i operativne grupe "Jug", o kojima smo ranije govorili. Tokom operacija u Istočnoj Slavoniji sve jedinice koju su se nalazile u tom području JNA, lokalna Teritorijalna odbrana, Teritorijalna odbrana Republike Srbije kao i dobrovoljci koje su neki zvali "paravojska" ili "dobrovoljske grupe", svi su bili podređeni ovim operativnim grupama.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, bili podređeni operativnim grupama, osim nekih paravojnih formacija. Je li vam to poznato?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Nije mi jasno vaše pitanje, tako kako ste ga formulisali. Da li možete da budete precizniji?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato da je bilo nekih paravojnih formacija koje su bile potpuno izvan svake kontrole, koje su se bavile krađama, pljačkama i tako dalje? To nije radila vojska i jedinice u njenom sastavu.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Poznato mi je da su možda delovale takve neke jedinice, ali kao što sam ranije objasnio, jedan od zadataka komandanta je da održi ili da ponovo uspostavi disciplinu. Ukoliko se pojave takve grupe, bilo da su lokalne ili prešle preko granice iz Srbije, to nije relevantno, jer ukoliko takva grupa aktivno deluje u tom području, onda komandant mora nešto da poduzme protiv te grupe, jer bi takvo slamanje discipline bilo pogubno i po njegovu jedinicu, ukoliko dođe do pljačkanja i ukoliko se takve aktivnosti odobre. Ukoliko se protiv toga ništa nepreduzme, ukoliko se počinici nekažne, onda se na taj način otvara mogućnost da pripadnici JNA ili TO počnu da se bave sličnim aktivnostima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja sam vam citirao naredbu komandanta Prve armije koji upravo govori o potrebi da se takve grupe uhapsu i razoružaju, ali vi to niste imali u rukama. Razumem.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Ne, časnici Sude, ali ukoliko mi dozvolite hteo bih da se pozovem na dokument, a to je izveštaj koji je napisao potpukovnik Eremija koji je bio zadužen za moral u Gardijskoj brigadi, a taj izveštaj se nalazi u četvrtom delu drugog dela izveštaja, to je strana 126. Dakle ovo pismo je poslao Eremija, zamenik komandanta za moral i moralno političko vaspitanje u Prvoj gardijskoj brigadi u oktobru 1991. godine. Ovaj dokument je već uveden kao dokazni predmet pod brojem 342, tabulator 11. Ere-

mija govori o grupama koje se mogu možda smatrati istim onim grupama koje je malopre spomenuo gospodin Milošević. I pri dnu njegovog izveštaja Eremija daje preporuku, što je vrlo uobičajeno u ovim vrstama izveštaja. Dakle, on preporučuje da se preduzmu mere za razoružavanja ovih grupa, naročito spominje jedinicu Dušan Silni, četnike i Arkanove ljude i kaže da u toj kampanji treba da učestvuje Vojska Republike Srpske. Imamo ovde jednog višeg oficira JNA koji je zadužen za moral i moralno političko vaspitanje i on je, dakle, na višem komandnom nivou i daje takvu vrstu preporuke. Ovo pismo je objavljeno u međunarodnoj štampi u januaru 1993. godine, takođe se spominje i u izveštaju UN komisije. Dakle, sve su ovo primeri koji ukazuju na to da su vlasti trebale da budu upoznate sa onim šta se događalo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovde je, kao što vidite, vi pominjete visokog oficira koji upravo ispravno reaguje, je li tako?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: To je tačno. Jedino pitanje koje može da se postavi jeste da li je njegova preporuka ozbiljno prihvaćena i da li se išta uradilo po njegovoj preporuci. Što se tiče Arkana, mi smo videli informaciju o tome da su Arkan i njegovi ljudi bili umešani u slične delatnosti u Hrvatskoj i kasnije u Bosni i Hercegovini. I koliko ja znam iz moga vremena provedenog u UNPROFOR-u u to vreme, naročito na osnovu saznanja sektora "Istok" između 1992 i 1995. godine, Arkan je imao i dalje svoje grupe i slobodno se kretao iz Erduta u Srbiju i nazad i njegovi vojnici nisu bili razoružani.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, on je bio u sastavu Srpske Vojske Krajine. To vam je poznato?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: To možde jesta tako, ali to nije u skladu sa preporukama koje je dao potpukovnik Eremija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Idemo dalje. Hteo bih da se oslobodim ovih tabulatra koji su prilično kabasti. Vi ste dali jedan prilično opsežan dokument koji je direktiva za potrebu Vojske Republike Srpske. To vam je tabulator 16. Pitao vas je gospodin Kvon (Kwon) gde ovde ima Jugoslavije i Vojske Jugoslavije, to je, vidim, direktiva za upotrebu Vojske Republike Srpske, a koju je potpisao njen komadant. Piše ko je izradio, opet pukovnik u njegovom štabu, ko je kucao i tako dalje ...

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. Da vidimo da li svedok ima primerak?

SVEDOK TUNENS: Ja imam ovde primerak prvog dela izveštaja koji mi dozvoljava da vam dam samo delimičan odgovor, a ne kompletan, zato što se radi o podršci Vojske Jugoslavije, o tome se radi i o dodacima koje ja nisam dobio.

SUDIJA MEJ: Može li svedok da dobije dodatke.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, mi imamo ovde te dodatke koje bi možda svedok hteo da vidi. Oni nisu išli uz originalan izveštaj

SVEDOK TUNENS: Hvala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja imam celu tu direktivu, od naslovne stranice do potpisa komadanta Glavnog štaba. Ima 17 stranica, koliko vidim, u ovoj fotokopiji originala, pretpostavljam.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Tako je, ali to je samo deo izveštaja. A kao što je uobičajno u ovako obimnim dokumentima kao što je ova direktiva koja je izdata na visokom nivou, obično uz nju idu prilozi koji se, recimo, tiču, vazduhoplovstva, inženjerije, pozadinskih pitanja i raznih drugih vojnih aspekata.

SUDIJA MEJ: Izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Ovo je, u svakom slučaju, akt Vojske Republike Srpske. Je li to bar nije sporno?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Tako je, časni Sude. To je dokument koji je potpisao general Mladić i dolazi od Generalštaba Vojske Republike Srpske.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Onda imamo tabulator 17 gde je neka aktivnost. To je pismo upućeno Glavnom štabu Vojske Republike Srpske i uputio ga je ovlašćeni, pretpostavljam rukovodilac "Pretis" Vogošća. Vogošća je ne teritoriji Republike Srpske, je li tako? Preduzeće?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: To je tačno, ali ono šta je interesantno u ovom dokumentu pasus 1, gde se spominje da jedna komponenta ove municije, govori se o granatama 120 milimetara, jedna komponenta, a to je punjenje, se zapravo proizvodi u "Krušiku" u Valjevu, a to je u Republici Srbiji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jedna komponenta. Ovde piše, samo nedostaje barutno punjenje, koje radi "Krušik" Valjevo. To je objašnjenje dato Glavnom štabu, a spominje se "Krušik" Valjevo koje je preduzeće koje jeste u Srbiji i koje saraduje sa preduzećem "Pretis" u Republici Srpskoj i tu je reč o saradnji dva preduzeća, je li tako?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: To je tačno. Međutim treba da se prepostavi, ne radi se o pretpostavci, u vreme dok je postojala SFRJ, organizacija proizvodnje oružja i municije u SFRJ spadala je pod nadležnost Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu. Ja se nisam bavio tadašnjim pravnim okvirom, dakle u vreme postojanja Savezne Republike Jugoslavije, budući da je izveštaj Filipa Kua (Philip Coe) govorio o tom aspektu. Međutim, siguran sam da je trgovina oružjem i municijom i komponentama koje se koriste za proizvodnju oružja i municije ostala pod istim zakonskim ograničenjima. Drugim rečima, da u proces moraju da budu uključene nadležne državne vlasti, to je Ministarstvo odbrane Savezne Republike Jugoslavije koje onda daje dozvolu za takvu trgovinu između preduzeća u Srbiji i preduzeća u Bosni i Hercegovini. Isto tako, korisno je spomenuti da je godine 1991. protiv bivših jugoslovenskih republika Savet bezbednosti UN (UN Security Council) uveo embargo na isporuku oružja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, onda vam je poznato da je u skladu sa tim embargom na oružje Iran (Iran) uz znanje američkih vlasti isporučio ogromnu količinu oružja Armiji Bosne i Hercegovine. Jeste imali te dokumente u rukama?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Poznata mi je ta informacija. Međutim, opet moram da kažem da ovo izlazi iz ovog izveštaja. Tema ovog izveštaja nije analiza trgovine oružjem između bivših jugoslovenskih republika i trećih lica. Ovaj se izveštaj bavi odnosom VRS i SVK i Vojske Jugoslavije po pitanju komandovanja i rukovođenja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gde imate bilo kakvo komandovanje i rukovođenje iz Jugoslavije Vojskom Republike Srpske ili Srpskom Vojskom Krajine? Eto, pitao sam vas, vi ste mi dali dokument gde je Perišić preneo moj zahtev da se pusti UNPROFOR. Ako je to komandovanje i rukovođenje vojskom onda je u redu. Recite mi, gde imate, gde ste našli, kao analitičar koji je skupio sva dokumenta, bilo koji dokument kojim se daje bilo kakva naredba Generalštaba Vojske Jugoslavije, Vojski Republike Srpske ili Srpskoj vojsci Krajine?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Prvo smatram da treba da naglasim da sam ja proučavao dokumente koji su dostupni. Činjenica da neki dokumenti nisu dostupni ne znače da oni ne postoje. To je dosta važno ograničenje unutar koga je napisan ovaj izveštaj. Dokument o kome smo govorili, a to je nalog koji je predsednik Milošević putem Generalštaba dao gospodinu Martiću i Čeleketiću, za mene nije pokazatelj rukovođenja i komandovanja Vojske Jugoslavije nad Srpskom Vojskom Krajine. To meni, kao analitičaru, objašnjava kakav je odnos postojao između gospodina Miloševića i gospodina Martića.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Zar vam ne razjašnjava kakav je odnos postojao između rukovodstva Republike Srbije i mene lično i gospodina Akašija, a koji je bio specijalni izaslanik generalnog sekretara Ujedinjenih nacija. I kome sam želeo maksimalno da pomognem da se njegovi zahtevi ispune, koristeći svoj uticaj, onoliko koliko sam ga imao prema nadležnim organima u Krajini ili Republici Srpskoj?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, meni se čini da gospodin Milošević sada govori o jednoj drugoj temi. Odnos između UNPROFOR-a i Srbije, odnosno Savezne Republike Jugoslavije je jedna druga tema. To nije tema o kojoj se raspravlja u mom izveštaju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Da završimo sa ovim pitanjima o paravojsci. Vi ste pomenuli da u Zakonu o odbrani Republike Srbije naglašava se da samo legalni organi imaju pravo da formiraju bilo kakve oružane formacije. Šta tu ima nenormalno? Valjda se podrazumeva da samo legalni organi imaju pravo da formiraju i da je to, takođe, stav kojim se onemogućava formiranje paravojnih formacija, kako kome padne napamet i kako ko stigne?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, mislim da je veoma važno pogledati taj član. Naravno, taj član zvuči sasvim normalno u jednoj državi koja normalno funkcioniše. Međutim, kao što je i gospodin Milošević spomenuo ranije danas, on je rekao da su takozvane opozicione stranke stajale iza tih grupa i onda bi se trebalo postavljati pitanje u kojoj meri su te opozicione stranke potpadale pod zakon, jer zakon je jedna stvar, a sprovođenje zakona je druga stvar.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to je tačno. Samo u to vreme, pretpostavljam da stavljate primedbu da vlasti nisu bile dovoljno oštre pre-

ma opozicionim partijama koje su radile protiv njih, je li to sporno ili nije sporno da su opozicione partije radile protiv vlasti?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ovo je ponovo izvan mog izveštaja. Moja analiza se nije bavila političkom situacijom u Srbiji. Ja nisam analizirao odnos između onoga šta gospodin Milošević naziva opozicionim strankama i vlasti. Svrha mog izveštaja da se analizira postojanje takvih grupa, organizacija tih grupa i njihov odnos, konkretno zapovedni odnos sa JNA i TO.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, tamo na terenu, je li tako, pošto ste takve dokumente našli?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: To je delimično tačno. Kao što je gospodin Milošević ranije već spomenuo, te grupe, odnosno neke od tih grupa organizovale su opozicione stranke u Srbiji. Meni to znači da su te grupe došle iz Srbije i, znači, njima je bilo dozvoljeno da postoje. Naravno, to nije glavni fokus moje analize, ali ako pogledate dokumente koji se bave odnosom između dobrovoljaca Srpske radikalne stranke i Teritorijalne odbrane u Zapadnoj Slavoniji, na strani 63 drugog dela izveštaja, vidi se da su te dobrovoljačke grupe osnovane u Srbiji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: O čemu vam ja drugo govorim? Formirale ih razne opozicione stranke u Srbiji. Vi o tome imate podatke, je li tako?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: To je tačno, ali, gospodine Miloševiću, ako želite da postavite pitanje o pravnim stvarima, moram da kažem da nisam pravni stručnjak. Međutim, ipak znam da se od svakog građanina očekuje da poštuje zakon, nezavisno od toga da li je član političke stranke ili ne, vladajuće ili opozicione stranke. Moglo bi čak da se pretpostavi da su članovi opozicionih stranaka verovatno više kontrolisani, da ih odgovarajuće državne institucije poput Državne bezbednosti detaljnije prate da bi ustanovili u kom nivou te stranke poštuju zakon.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Da li je vladajuća stranka u Srbiji formirala neku paravojnu organizaciju? Da li ste došli do tog podatka?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, nisam naišao na informaciju koja bi pokazala ono šta je upravo rekao gospodin Milošević. Tačno je da je izvestan broj tih grupa bio povezan sa strankama koje gospodin Milošević naziva opozicionim strankama. Takođe, mi smo ovde govorili o dokumenti-

ma u kojima su spomenute grupe poput arkanovci, Arkanovi "Tigrovi", grupa pod kontrolom kapetana Dragana i ti dokumenti pokazuju da je postojao odnos te dve grupe, Arkanovih "Tigrova" i Draganovih Crvenih beretki i Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije i Ministarstva odbrane Srbije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. To vi tvrdite na osnovu one činjenice, iz onog navoda da je kapetan Dragan viđen u kontaktu sa jednim funkcionerom Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Ne bih se složio sa tim zaključkom, časni Sude. Kao što sam danas rekao, taj dokument je jedan od izvora koji sam razmotrio prilikom analize odnosa kapetana Dragana, odnosno gospodina Danijela Snedena i njegove grupe i zvaničnih vlasti u Srbiji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Samo još jedno pitanje koje je van ovog konteksta, ali ću ga pomenuti zato što ste ga vi juče pomenuli. Citirali ste stranu 81, čini mi se, koliko sam u svoje beleške uneo, a prateći juče vaše glavno ispitivanje, da imate naređenje iz vremena krize na Kosovu, da se ne smeju nikakve grupe da uključuju u oružane snage, već samo dobrovoljci, pojedinačno. To ste rekli juče. Je l' tako?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Ono šta sam ja rekao je da je bilo izdato naređenje kojim se omogućava integracija dobrovoljaca u Vojsku Jugoslavije i snaga pod kontrolom Vojske Jugoslavije. I tamo je takođe stajalo da se dobrovoljci ne mogu uključivati kao grupe, nego samo kao pojedinci. U jednoj od fusnota taj se dokument spominje, mislim da je već uvršten u spis i da ima dokazni broj. Pokušavam sada da pronađem ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, recite mi, gospodine Tunens, je li to sa stanovišta vaših kvalifikacija ispravan stav, takvo naređenje?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, molim da se pitanje razjasni. Šta se tu misli? Kakav ste pridev upotreбили uz reč "naređenje"?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ispravan. Sa stanovišta vaših profesionalnih kriterijuma, je li to ispravan stav, da se izbegne bilo kakva grupa koja bi mogla da liči na neku paravojnu formaciju? Znači da se mogu primati samo pojedinačno dobrovoljci, ako se takvi pojave i to redovne jedinice Vojske Jugoslavije. Je l' taj stav ispravan?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ja mislim da je to veoma ispravno, jer u svim vojnim udžbenicima, od onih najnižih na vojnim kur-

sevima, do generalštabskih kurseva, jedan od najvažnijih aspekata uspješne vojne operacije je disciplina. Ne bih sada želeo da previše pričam o tome, međutim disciplina je vezana za koheziju, a kohezija u oružanim snagama znači da postoji osećaj međusobnog odnosa među vojnicima i da su svi oni svesni njihovog zajedničkog cilja. Zajednički cilj im je objašnjen u narednjima koja su primili. A problem sa dobrovoljačkim grupama, pogotovo onima kojima sam se ja bavio iz 1991. godine, je taj da su neki od tih ljudi imali neke druge ciljeve, a ne onaj cilj koji je bio prihvaćen kao zajednički cilj za JNA. Činjenica da ti ljudi nisu poštovali zapovednike JNA, što se vidi iz nekih dokumenata, da su se ponašali na način koji nije bio prikladan ponašanju vojnika, da su se ponašali na način koji je suprotan propisima. Sve je to povezano sa činjenicom da su ti ljudi radili u grupama, a da nisu bili raštrkani u postojećim jedinicama JNA. Prema tome, 1999. godine kada se pojavila slična situacija, bilo je sasvim logično da se naglasi to da dobrovoljcima nije dozvoljeno da se uključuju u oružane snage u grupama i to ne samo zbog nekakvih teoretskih problema do kojih je moglo doći, nego zbog onih praktičnih problema do kojih je došlo 1991. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da. Dakle poznato vam je da smo 1999. godine zabranili bilo kakve paravojne formacije, upravo da ne bi došlo do nezakonitih radnji, do bilo kakvog narušavanja discipline i nanošenja štete na bilo koji način, je li tako?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, jedini aspekt kojim sam se ja bavio za potrebe ove analize je to konkretno naredjenje. Ja nisam ulazio u detaljniju analizu ostalih aspekata situacije koja se pojavila 1999. godine. Za to nisam kvalifikovan da o tome opširnije govorim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Pošto govorite i o Hrvatskoj i o Bosni i Hercegovini, rekli ste da vam nije bio zadatak da razmatrate nelegalnost paravojnih formacija u Hrvatskoj, sem ako nije reč o Srbima. A da li vam je bilo poznato u Bosni i Hercegovini, da je ta tak zvana Patriotska liga već u februaru 1992. godine imala oko 120.000 ljudi pod oružjem?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ovaj izveštaj nije pravna, već vojna analiza, skoncentrisana na pitanje rukovođenja i komandovanja. Prvi deo izveštaja sadrži pregled relevantnih zakonskih propisa, ali kao što sam rekao, cilj tog uvoda je samo to da bi se čitaocu omogućilo bolje razumevanje drugog i trećeg dela izveštaja. To nije pravna analiza. Kada je reč o postojanju Patriotske lige, ja imam te informacije, ali nisam sada u mogućnosti

da potvrdim neki od detalja koji je gospodin Milošević ovde izneo, kao što je njihovo brojno stanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle vi se niste bavili ni Patriotskom ligom, kao stručnjak, vojni analitičar koji ovde radi.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, izvinjavam se. Časni Sude, da je moj zadatak bio da napišem analizu Patriotske lige ili ZNG, onda je sasvim logično da bih ja i pisao o Patriotskoj ligi. Nešto mi se dogodilo sa slušalicama. Da je to bio moj zadatak, ja bih se skoncentrisao na te organizacije, ali te organizacije nisu bile deo mog zadatka. I zato ja nisam analizirao njihovu ulogu, njihovu organizaciju niti bilo koje druge aspekte u vezi sa njima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. A, da li ste uopšte, kao vojni analitičar koji ovde radi, imali u rukama podatke koji se tiču formacija mudžahedina u Bosni i Hercegovini?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ja tokom svoje aktivnosti u Tužilaštvu nisam takao takve materijale.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, dobro, pošto imate i druge kolege koji sa vama rade, da li je neko od vaših kolega taknuo takve materijale koji se tiču mudžahedina i njihovog delovanja u Bosni i Hercegovini, za vreme rata u Bosni i Hercegovini?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, možda je neko to takao, ali je najboje da njih pitate, a ne mene.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je l' vi nemate nikakva saznanja o tome da se bilo ko bavi aktivnostima mudžahedina?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, to nije bio moj odgovor. Ja sam rekao da možda i ima ljudi u Tužilaštvu koji radi na tome, ali ja nisam u situaciji da o tome govorim, niti da identifikujem te ljude, niti da kažem šta tačno oni rade.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, nije mi jasno kako bi aktivnosti mudžahedina imale veze sa ovim izveštajem? Koja je relevantnost toga?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Zato što govori o sukobima u Hrvatskoj, pa o sukobima u Bosni i Hercegovini, pa u tim sukobima je učestvovalo više hiljada

takvih ubica koji su sekli glave i nesumljivo bili i gori od paravojskih formacija. Vidim da se ovde time niko ne bavi. Ovde se bave jedim određenom dobrovoljaca Leva supoderica ili Srpskom dobrovoljačkom gardom koja nikada nije bila veća od jedne čete, a ne bave se čitavim brigadama i delovanjima stranih vojski na području Bosne i Hercegovine.

SUDIJA ROBINSON: Hvala na objašnjenju, a sada idemo dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala, gospodine Robinson. Vi u sažetku govorite o tome da je JNA bila federalno telo, a da je Teritorijalna odbrana bila organizovana na republičkom nivou. Je li tako, gospodine Tunens?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Prema tome, to bi trebalo da znači da je JNA bila savezna armija, a da su Teritorijalne odbrane republičke vojske. Je li to vaš stav?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: To nije moj stav, časni Sude. I ako pogledate pravni okvir koji možete da nađete u prvom delu izveštaja i pogotovo pojedine mere preduzimane od 1988. godine pa dalje, onda se vidi da Teritorijalne odbrane nisu bile zamišljene kao republičke vojske.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je, dakle, neosporno da su JNA i Teritorijalne odbrane bile sastavne komponente jedinstvene oružane sile tadašnje SFRJ, dakle oružanih snaga, je li tako?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: To je tačno. Da. To stoji u Ustavu i o Zakonu o opštenarodnoj odbrani.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato, kada je u pitanju upotreba oružanih snaga SFRJ, ne samo JNA, već i Teritorijalne odbrane, samo Vrhovni komadant, dakle Predsedništvo SFRJ je moglo doneti odluku o upotrebi oružanih snaga? Ni jedno republičko rukovodstvo to nije imalo pravo.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ako gospodin Milošević sada govori o odluci o proglašenju jednog od tri stanja, ratnog stanja, stanja neposredne ratne opasnosti i vanrednog stanja, onda se ja na osnovu moje analize mogu složiti sa time šta je gospodin Milošević rekao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Da li vam je poznato da je čak komandante republičkih štabova Teritorijalne odbrane imenovalo Predsedništvo SFRJ, kao kolektivni Vrhovni komandant oružanih snaga Jugoslavije, prema propisima koje ste sve imali u rukama, a prema praksi koja je živela tad?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: To je tačno. Ja se nisam detaljnije bavio tim aspektom u mom izveštaj, jer ako se dobro sećam, procedura se tokom vremena menjala. Na početku su republike trebale da predlože kandidate za Predsedništvo SFRJ, zatim bi Predsedništvo potvrdilo njihov predlog. Ja mislim da mogu da se setim da je krajem osamdesetih ta procedura promenjena, međutim to je jedno pravno pitanje i nije baš u središtu moje vojne analize.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ako nije u središtu vojne analize i ako je pravno pitanje, zašto vi na strani 4 ovog vašeg izveštaja gde citirate zakone, to je ovaj deo prvi, kažete, pošto ste citirali, to smo videli: "Pripadnik oružanih snaga je i svaki građanin koji sa oružjem ili na drugi način učestvuje u otporu protiv neprijatelja" i onda u fusnoti kažete da je taj dokument već uložen kao dokazni predmet. Vi citirate zakon iz 1982. godine i citirate Ustav od 1974. godine. Je li tako?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, nisam ja taj koji tvrdi da građani koji sa oružjem ili na drugi način učestvuju u otporu treba da bude smatrani delom oružanih snaga, to je citat iz Zakona o opštenarodnoj odbrani iz 1982. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Upravo to i tvrdim. To je citat iz Zakona o narodnoj odbrani, ovde piše, to ste lepo citirali, član 91, Zakona o opštenarodnoj odbrani iz 1982. godine, je l' tako, gospodine Tunens?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Tako je. Ja kao vojni analitičar, iščitavajući taj član moram takođe da spomenem i šta sam uradio povodom tog člana, ja sam rekao da se na osnovu tog člana može izvući zaključak da u vezi sa tim naoružanim građanima postoji i komandna odgovornost za njih.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Upravo sam to hteo da vas pitam. Dakle ovo ste citirali: "Pripadnik oružanih snaga je i svaki građanin koji sa oružjem ili na drugi način učestvuje u otporu protiv neprijatelja", a onda vaš zaključak iz toga, iako kažete da niste pravnik, da se iz toga izvlači da postoji komandna odgovornost zato što je u Ustavu od 1974. godine i u članu

91 zakona, da svako ko učestvuje u otporu protiv neprijatelja je pripadnik oružanih snaga. I onda vi izvlačite iz toga ovu nebuloznu komandnu odgovornost za svakog naoružanog građanina. Je li to stručno vojno pitanje ili pravno pitanje, pa se vi njime ovde bavite ili se kad - kad bavite vojnim, kad - kad pravnim, kako odgovara ovoj strani za koju radite?

TUŽILA NAJS: Mislim da je ova primedba nepotrebna.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ja mislim da ova rečenica u članu 91 Zakona o opštenarodnoj odbrani ima pravne implikacije. Međutim, ja se nisam bavio njima, ja sam se bavio vojnim implikacijama. Jedna od prvih stvari koju naučite kao oficir kada uđete na vojnu akademiju, je to da je vojska jedna od organizacija koja se nalazi u veoma povlašćenom položaju, zato jer je njoj dozvoljeno da pod određenim okolnostima koristi nasilje. Ne samo da joj je dozvoljeno, nego ima dužnost da se koristi nasilje. Policija je, jedina druga organizacija u takvom povlašćenom položaju. E sada taj povlašćeni položaj uključuje i neke obaveze koje proizilaze iz toga. Korišćenje nasilja je ograničeno nizom zakonskih i drugih ograničenja. Prema mom shvatanju, a zasnivam to na mom obrazovanju i na analizi ovog i drugih argumenata i na analizi ovog člana, a isto tako ako uzmemo u obzir i događaje u sukobu u Hrvatskoj 1991. godine vezanih uz pojavu privatnih dobrovoljačkih grupa, sve je to meni pokazivalo da se ovde radi o jednom veoma važnom članu. To znači da ako neki građanin smatra da treba da učestvuje u odbrani zemlje, on to može da učini samo na zakonit način, na jedan odobren način i to tako da bude član ovih oružanih snaga.

SUDIJA KVON: Možete li da nam malo objasnite značenje komandne odgovornosti, odnosno implikacije koje idu uz komandnu odgovornost kada je reč o naružanim građanima? Šta ste time mislili da kažete?

SVEDOK TUNENS: Časni Sude, ja sam mislio sledeće: ljudi koji su obično van vojske, tu mislim na ljude koji ne služe u JNA, koji nisu mobilisani, koji nemaju raspored u Teritorijalnoj odbrani, niti su mobilisani u Teritorijalnoj odbrani, kada takvi ljudi žele da učestvuju u sukobu, oni to mogu da učine, ako su integrisani u oružane snage. A ako su integrisani u oružane snage, onda oni postaju potčinjeni komandi oružanih snaga na odgovarajućem nivou. Korišćenje naoružanih građana bez vojnih obaveza, ima neke implikacije za njihovog komandira ili komandanta. On može izdavati naređenja i on

postaje odgovoran ne samo za sprovođenje tih naređenja nego i svih drugih aktivnosti u kojima oni učestvuju, ti ljudi.

SUDIJA KVON: Dakle, vi govorite o komandnoj odgovornosti predsednika republika?

SVEDOK TUNENS: Ja sam to naveo sa čisto vojne tačke gledišta, u tom smislu, recimo da naoružani građani, dobrovoljci koje smo spominjali ranije, oni se mogu smatrati naoružanim građanima, čak iako je veliki broj ovih ljudi mobilisan u JNA, ali su odbili da služe u jedinicama JNA, ukoliko se takvi ljudi koriste da učestvuju u sukobu, onda se to može uraditi samo tako da se oni potčine komandi, a onda komanda odgovara za njihovo ponašanje. Naravno, postoji određena individualna odgovornost, ne bih sada u to ulazio, to je pravno pitanje, ali kada im se da određeni zadatak, onda komandant snosi odgovornost za to kako se oni vladaju tokom izvršavanja tog zadatka. Da li to uključuje i predsednički nivo, ja mislim da ja nisam kompetentan za to i to treba da se prepusti nekom ustavnom stručnjaku.

SUDIJA KVON: Hvala.

SUDIJA ROBINSON: Dakle, vi pravite razliku sa *de iure* odgovornošću komandanta. Ukoliko, po vašem mišljenju, zakon predviđa da bilo koja osoba koja uzme oružje u ruke da bi branila svoju zemlju automatski postaje pripadnik oružanih snaga, to je onda, dakle, jedne *de iure* situacija. Ali šta ukoliko ta osobe ili te osobe ne snose takvu vrstu te odgovornosti i ne potčinjavaju se naredbama?

SVEDOK TUNENS: Da bih odgovorio na prvi deo vašeg pitanja, reći ću, dakle, da se to odnosi na to da se ljudima dozvoljava da uzmu oružje i da učestvuju u odbrani zemlje. Mislim da takva jedna osoba koja nema vojnu obavezu, a želi da učestvuje u odbrani zemlje, mora automatski da postane pripadnik oružanih snaga, inače nemoguće je da pod drugim okolnostima ta osoba uzme oružje u ruke. E sada da bih odgovorio na vaše pitanje, a to je postavio gospodin Milošević ranije, šta ukoliko se takve grupe uključe ili upuste u pljačke i tako dalje. Onda vojni komandant u tom području gde deluju ti ljudi, treba da reaguje da se pobrine za to da se zakon poštuje. Recimo, uzmimo primer komandanta bataljona koji je sa svojim snagama u Vukovaru vršio operacije i onda on ustanovi da ima neke grupe koje su se

otele kontroli, koje lutaju okolo, koje stvaraju probleme, pljačkaju, možda i ubijaju ljude. Onda aktivnosti te grupe koja nije pod njegovom kontrolom će podrivati moral u njegovoj jedinici i uticaće na efikasnost njegove jedinice, zato što je inače teško održati disciplinu u ratnim uslovima. I ukoliko sada vojnici ustanove da postoji neka grupa koja se otela kontroli, koja može da luta okolo, da pljačka i da ubije ljude, onda će oni biti zbnunjeni.

SUDIJA ROBINSON: Ali da li postoji komandna odgovornost u odnosu na tog komandanta po vašem viđenju i po vašem definisanju ove grupe koja se otela kontroli?

SVEDOK TUNENS: Pa ja mislim da ovaj komandant ima odgovornost da preduzme nešto protiv te grupe. Uzmimo primer Istočne Slavonije ili nekih drugih delova Hrvatske gde je izbio sukob. Imate tamo jedinice JNA, jedinice Teritorijalne odbrane. U okviru JNA postoji Vojna policija. Vojna policija je zadužena za sprovođenje discipline, jer oni će istražiti bilo koje kršenje vojne discipline. Oni mogu da hapse ljude, dakle imaju ista ovlašćenja kao i civilna policija.

SUDIJA ROBINSON: Te grupe koje ste vi opisali kao grupe koje su se otele kontroli, da li su i one obavezne da poštuju vojnu disciplinu?

SVEDOK TUNENS: One moraju da imaju tu obavezu da poštuju vojnu disciplinu. Sada ću pokušati bolje da se izjasnim, jer komandant ne sme da dozvoli da takva grupa postoji u njegovoj zoni odgovornosti, jer ukoliko ta grupa deluje u njegovoj zoni, za samo nekoliko dana stvoriće probleme za sve i za njega, zato što će podrivati moral vojnika u njegovoj jedinici, isto tako će povećati otpornost neprijatelja. U jednom konfliktu kao što je bio onaj u Hrvatskoj, učestvovalo je lokalno stanovništvo. To je veoma važno. Komandant mora da preduzme nešto protiv ovih grupa i ima mehanizme da bi to uradio, može da ih uhapsi, može da ih ukloni. Ja nisam ovo uneo u izveštaj, ali tokom svog rada, ovde u radu sa svedocima, oficirima JNA čuo sam od njih da su oni morali da uhapse neku malu grupu pljačkaša, to je bila teška operacija i neki su poginuli.

SUDIJA ROBINSON: Hvala vam. Nastavite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Možemo da se složimo oko toga da postoje organi koji će imati pravo da upotrebe silu da bi primenili zakon. Je li tako, gospodine Tunens?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Prema tome, upravo u vezi sa ovim vašim objašnjenjem, da iz samog člana Ustava i zakona da je svaki građanin koji pruža neprijatelju otpor, pripadnik oružanih snaga i onda kažete da se time odmah uključuje komandna odgovornost. Ja vas sad vraćam na strane, ne vraćam, nego idem dalje na stranu 143, to je pred kraj, ovo je srpska verzija, gde vi upravo govorite o ovim pitanjima koja ste maločas spomenuli. Govorite, na primer, o Vojnoj policiji. Neću da čitam sve šta piše, ali, evo, na primer, kažete: "Jedan od zadataka Vojne policije je sprečavanje zločina", citiram ovo šta vi citirate. Dakle, ne citiram vas nego propis koji ste vi uzali i kaže: "Ako postoje osnovi i sumnje da je učinjeno krivično delo iz nadležnosti Vojnog suda koje se goni po službenoj dužnosti. Ovlašćena službena lica Vojne policije dužna su da preduzmu potrebne mere da se pronađe učinilac krivičnog dela, da se učinilac ili saučesnik ne sakrije ili ne pobegbe i da se otkriju i obezbede tragovi krivičnog dela" i tako dalje, i tako dalje, "da preduzimaju mere koje ne trpe odlaganje" i ostalo. A onda kaže "poslove ovlašćenja po zakonu kojim se uređuje krivični postupak vrše ovlašćena službena lica Vojne policije po službenoj dužnosti, na zahtev vojnog tužioca i Vojnog suda". Znači može i bez zahteva vojnog tužioca, ali postoji čitava hijerarhija organa. Vojna policija koja je dužna da se silom primeni zakon, spreči, kažete, jedan od zadataka je sprečavanje zločina, uhapsi, a postoje pravosudni organi i vojni i civilni koji su dužni da sude o tome. Dakle, postoji jedna čitava struktura koja ima svoju logiku, a i svoju hijerarhiju. Je li tako, gospodine Tunens?

SUDIJA MEJ: Ja mislim da je ovo više nego dovoljno. Potrošili ste dva minuta da postavite pitanje.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, to su dakle propisi i to su propisi službe iz 1985. godine za oružane snage SFRJ, a dalje se navodi i relevantan zakon za Vojnu policiju u delu 7, gde se kaže Vojni sudovi, vojni tužilac i tako dalje. O svemu tome se govori u ovom delu, uključujući i ulogu organa bezbednosti, strana 116 do 122, odeljak 7 izveštaja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi kažete, na strani 4 sažetka, u paragrafu 2 kako je JNA bila sastavljena od Generalštaba i tri vida armije, kopnene snage, ratno vazduhoplovstvo i PVO, to je drugi vid i mornarica. To tako kažete?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: To je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi sami u tački 4 na strani 5 ovog prvog dela, kažete, prepričavate Zakon o opštenarodnoj odbrani i onda kažete u članu 101, govori se o strukturi JNA. JNA se sastoji od vidova (kopnena vojska, ratno vazduhoplovstvo i protivvazдушna odbrana i ratna mornarica) i rodova (vojska, pešadija, oklopne jedinice, artiljerija i službe intedantske, inženjerija i tako dalje). Vi citirate, piše: "Jugoslovenska narodna armija sastoji se od vidova, rodova i službi", pa onda šta su vidovi, šta su rodovi i tako dalje. Vi citirate, znači, od čega se sastoji Jugoslovenska narodna armija, citirate propis, a vi izvlačite zaključak da se sastoji od Generalštaba i tri vida. Zar vam nije jasno, gospodine Tunens, da ni propis koji sami citirate niste intepretirali kako treba. To kod nas u Srbiji, ima tronožac, stolica sa tri noge. Pa na to vam liči ovaj vaš opis sa četvrte strane u paragrafu 2, da se sastoji od Generalštaba i tri vida ...

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ja ne znam kakvi su tačno ovi izrazi na srpskom, ali kad sam naveo ovaj član 101 zakona iz 1982. godine, ja sam objasnio strukturu JNA, a spominjanje Generalštaba sledi dalje i ja sam naveo vojne propise koji treba da budu u skladu sa Zakonom o opštenarodnoj odbrani.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Samo pokazujem, gospodine Tunens, da u tački 2 citirate: "JNA se sastojala od Generalštaba i tri roda", pa onda objašnjavate dalje. Vi, dakle, niste ni ono šta citirate u zakonu o strukturi JNA preneli u vaš sažetak, već ste neku nakazu ovde nacrtali i onda objašnjavate da se sastoji od Generalštaba i tri roda ...

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... kao stolica na tri noge.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, ovo spominjanje Generalštaba je na strani 80, gde ja diskutujem o operativnoj strukturi JNA. I ja sam dao definiciju Generalštaba onako kako je ona navedena u Leksikonu JNA. Tačno je da Ustav iz 1974. godine ili Zakon o opštenarodnoj odbrani iz 1982. godine ne spominju izričito postojanje Generalštaba. Ima dosta doku-

menata, naređenja iz JNA, propisa JNA, kao i drugih doktrinarnih dokumenata koje spominju Generalštab i načelnika Generalštaba. Ja mislim da se u Zakonu o opštenarodnoj odbrani kaže da je načelnik Generalštaba vršilac dužnosti SSNO.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Tunens, moram da vas prekinem.

SUDIJA MEJ: Dozvolite svedoku da završi, a onda možete da postavite još jedno pitanje i onda ćemo da završimo za danas.

SVEDOK TUNENS: Dakle, načelnik Generalštaba će da zameni saveznog sekretara za narodnu odbranu u slučaju da on mora iz nekog razloga da bude odsutan duži period. Ja mogu da pronađem ovaj propis.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, ne treba da pronalazite. To svako zna. I niko ne spori da postoji Generalštab, za Boga miloga, nego ja govorim o ovaj vašoj nakaznoj interpretaciji da se JNA sastoji od Generalštaba i tri vida, a citirali ste sami zakon o strukturi, da se JNA sastojala od vidova, kopnena vojska, Ratno vazduhoplovstvo i rotivvazdušna odbrana, ratna moranarice i rodova, pešadije, oklopne jedinice, artiljerija i službe intedantska i inženjeriska. Prema tome, kao i svaka druga armija, ona je bila sastavljena od komandi, jedinica i ustanova, a to je neki minimum vojničkog znanja, pretpostavljam, koji ste morali da imate kada se upuštate u analizu vojničkih aspekata JNA. Ne možete da definišite tako sastoji se od Generalštaba i tri roda. Niko ne spori da postoji Generalštab, ali strukturu samu citirate u zakonu, a onda interpretirate na jedan način koji zaista je karikatura onoga šta piše u zakonu. Je l' vam to jasno?

SUDIJA MEJ: Ne, izvolite.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, rezime je upravo to šta stoji. To je sažetak. Njega ne treba koristi u one svrhe u koje ga koristi gospodin Milošević, to je, dakle, sažetak celog izveštaja. Ukoliko se vi, naravno, svedete na to da pročitate samo ovaj sažetak i onda iz toga izvlačite zaključke, onda je to drugo pitanje. Ja mislim da je Generalštab i struktura JNA su dovoljno objašnjeni, dovoljno opisani u prvom delu izveštaja. Isto tako

smatram da odgovarajući propisi pravnog i doktrinarog okvira su takođe dovoljno opisani.

SUDIJA MEJ: U redu. Sada ćemo da prekinemo sa radom. Nastavljamo sutra, prvo sa drugim svedokom, a onda ćemo da se vratimo na ovog svedoka. Sada prekidamo sa radom. Nastavljamo sutra u 9.00.

Fond za humanitarno pravo